

**АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ “ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЧ” ХӨТӨЛБӨРИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

2016.09.29

Булган

НЭГ. ХҮН-НИЙГМИЙН ХӨГЖИЛ

Гэр бүлийг дэмжих, иргэн бүр эрүүл, боловсролтой, ажилтай, орлоготой байх нөхцөл бүрдүүлэхэд анхаарч, ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулан, иргэдийнхээ амьжиргааг сайжруулна.

1.1 Боловсрол:

Иргэдийн сурч боловсрох, хөгжих эрхээ эдлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, суралцах, хөгжих таатай орчныг бүрдүүлэн багшийн мэргэжлийн үнэлэмж, ур чадварыг дээшлүүлж, оюунлаг, бүтээлч иргэдийг төлөвшүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа /он/	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
1.1.1. Боловсролын салбарын удирдах ажилтан, багш сурган хүмүүжүүлэгчдийн мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар, заах аргыг сайжруулах замаар боловсролын салбарын хүний нөөцийг бэхжүүлнэ.					
1	Сургууль, цэцэрлэгийн багш нарын ур чадварыг нэмэгдүүлэх, ажлын үр дүнг дэмжих, сурагчдын сурах идэвхийг өрнүүлэх зорилгоор “Амжилтын галт тэрэг” хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Багш нарын идэвх, санаачлага, хариуцлага сайжирч, ажлын үр дүн бодитоор нэмэгдсэн байна.
2	Ур чадвар, ажлын амжилтаараа тэргүүлж байгаа багш, удирдах ажилтныг гадаад, дотоодын урт, дунд, богино хугацаанд мэргэжил дээшлүүлэх сургалтанд хамруулах ажлыг зохион байгуулах, Боловсролын салбарын удирдах ажилтныг бэлтгэх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Мэргэжил дээшлүүлсэн багш, удирдах ажилтны тоо өссөн байна. Боловсролын салбарын удирдах ажилтны залгамж халаа бэлтгэгдсэн байна.
3	Анги удирдсан болон ахмад, залуу багш нарын зөвлөгөөнийг зохион байгуулах, “Ахмад багш нарын зөвлөх үйлчилгээ”-г ХХҮГ-тай хамтран зохион байгуулах	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	“Ахмад багш нарын зөвлөх үйлчилгээ”-г Ахмадын зөвлөх үйлчилгээ хөтөлбөртэй уялдуулан хэрэгжүүлж, сум бүр “Ахмад багш нарын зөвлөх үйлчилгээ”-ний багтай болсон байна.
4	СӨБ, ЕБС-иудыг мэргэжлийн багшаар бүрэн хангах, мэргэжлийн ур чадвар сайтай багш нарыг татан ажиллуулах ажлыг зохион байгуулах, хөрш орнуудад сургаж бэлтгэх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Боловсролын байгууллага мэргэжлийн багшаар бүрэн хангагдсан байна.

5	Сургууль, багш, БСУГ харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр сургуулийн удирдлага, багш нарыг солилцох, сэлгэн ажиллуулах, хөрш болон бусад орнуудын сургуулиудтай багш солилцох ажлыг зохион байгуулах	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Шинэ арга барил, менежментээр шинэчлэн удирдах нөхцөл бүрдүүлнэ.
1.1.2. Бүх шатны боловсролын сургалтын чанар, үр дүн, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.					
1	Сурагчдын сурлагын чанар, үр дүн, сэтгэн бодох чадвар, оюуны спортыг дэмжих зорилгоор “Оюунлаг Булган” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Дунд, ахлах ангийн сурагчдын сургалтын чанар нэмэгдсэн байна.
2	Сургууль, цэцэрлэг бүрт хүүхдийн хөгжлийн танхим ажиллуулах, хүүхэд багачуудын авьяас чадвар, бие бялдар, урлаг гоо зүйн мэдрэмж, техник сэтгэлгээг нээн хөгжүүлэх хичээлээс гадуурх сургалт, дугуйлан, секцийн үйл ажиллагааг чанартай зохион байгуулах	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдийн 80-аас доошгүй хувь нь дугуйлан, секцийн үйл ажиллагаанд хамрагдсан байна.
3	Улсын “Математикийн олимпиад”-ыг зохион байгуулах	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2017	Улс, ОНТөсөв	Олимпиадын бэлтгэл ажлыг хангаж, чанартай зохион байгуулах, Математик сургалтын чанар нэмэгдэж, мэргэжлийн багш нарын заах арга, ур чадвар сайжирсан байна.
4	Сургууль, цэцэрлэгийн үйл ажиллагаанд иргэд, олон нийт, төрийн бус байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлэх, хувийн хэвшлийн сургууль, цэцэрлэг, сургалтын төв байгуулах үүсгэл санаачилгыг дэмжих	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Иргэд, аж ахуйн нэгж, олон нийтийн байгууллагын оролцоо дээшилсэн хамтын ажиллагааны түвшин ахисан байна.
5	Аймгийн тэргүүлэх чиглэлийн судлагдахууныг тодорхойлж, орон нутгийн онцлогийг тусгасан чиглэлийг хэрэгжүүлэх	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Математик, Гадаад хэл, Монгол хэл, Байгалийн ухааны хичээл тус бүрээр чиглэл боловсруулж хэрэгжүүлсэн байна.
6	Орон нутгийн онцлогийг тусгасан сурах бичиг бэлтгэх, сургалтанд нэвтрүүлэх	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сурах бичиг хэвлэгдэж, сургалтанд нэвтэрсэн байна.
1.1.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, иргэдийг бүх шатны боловсролд хамруулах, насан туршийн боловсролын бүтэц, үйл ажиллагааг шинэчилж, иргэдийн хэрэгцээнд нийцсэн сургалт, үйл ажиллагааг зохион байгуулна.					
1	Сургууль, цэцэрлэгт хамрагдаагүй байгаа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн судалгааг нарийвчлан гаргаж, бүх шатны боловсролд	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв Төсөл, хөтөлбөр	Судалгаанд байгаа Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийг боловсролд бүрэн хамруулсан байна.

	хамруулах талаар дэмжлэг үзүүлэх				
2	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах багш нарыг бэлтгэх	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сум тус бүрээс Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах багш нарыг бэлтгэнэ.
3	Насан туршийн боловсролын төвийг байгуулж, үйл ажиллагааг өргөтгөх, иргэдийн хэрэгцээнд нийцсэн сургалт зохион байгуулах	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Насан туршийн боловсролын төвийг байгуулж, сум бүр салбар төвтэй болсон байна.
1.1.4. Сургууль, цэцэрлэгийн сургалтын орчныг тохижуулах, хүүхдэд ээлтэй сурах орчин бүрдүүлж, “Цахим сургууль-Цахим сургалт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.					
1	Хүүхдийн бие бялдар, оюун ухааныг хөгжүүлэх, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай, тоног төхөөрөмжөөр сургууль, цэцэрлэгүүдийг үе шаттайгаар хангах	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургууль, цэцэрлэгийн 70.0-аас доошгүй хувь нь сургалтын хэрэглэгдэхүүн, тоглоом наадгай, тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан байна.
2	Сургууль, цэцэрлэгийн ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, Ерөнхий боловсролын сургуулиудын дотуур байрыг халуун устай болгож амьдрах орчин нөхцлийг сайжруулах	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургууль, цэцэрлэгийн ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх ажлыг ээлж дараагаар шийдвэрлэсэн байна.
3	Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөө, хичээлийн хэрэглэгдэхүүн, багш сурагчдын бүтээл, шилдэг тэргүүний арга, туршлагыг багтаасан нэгдсэн цахим сан бий болгох	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургууль тус бүр багш сурагчдын бүтээл, шилдэг тэргүүний арга, туршлагыг багтаасан нэгдсэн цахим сантай болсон байна.
4	Бүх сургууль, цэцэрлэгийг өндөр хурдны интернэтэд холбох, сургуулийн дотуур байруудыг камержуулах, багш нарыг цахим сургалтын арга зүйд сургах	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургууль, цэцэрлэгийг өндөр хурдны интернэтэд бүрэн холбосон байна.
1.1.5. Боловсролын салбарын байгууллагуудын барилгын өргөтгөл барих, их засвар хийх, хатуу, зөөлөн эдлэлээр хангах ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.					
1	Боловсролын салбарын дуусаагүй барилгуудыг ашиглалтад оруулах	БСУГ, СЗДТГ, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр, Иргэдийн оролцоо	Дуусаагүй барилгууд ашиглалтад орсон байна.
2	Бүрэгхангай, Гурванбулаг, Сэлэнгэ, Тэшиг сумдын болон Булган сумын 3-р цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл барих	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөлийн зураг төсөв хийгдэж, барилга ашиглалтад орсон байна.

3	Бугат сумын сургуулийн барилгыг шинээр барих	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургуулийн барилгын зураг төсөв хийгдэж, барилга ээлж дараалалтайгаар ашиглалтад орсон байна.
4	Дашинчилэн, Рашаант сумдын сургуулийн дотуур байрыг шинээр барих, Хялганат тосгоны сургуулийн дотуур байранд өргөтгөл хийх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургуулийн дотуур байрны барилгын зураг төсөв хийгдэж барилга ээлж дараалалтайгаар ашиглалтад орсон байна.
5	Сайхан, Сэлэнгэ, Баян-Агт, Гурванбулаг, Дашинчилэн, Хишиг-Өндөр, Хутаг-Өндөр, Орхон сумын сургуулийн барилгад их засвар хийх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, төсөл, хөтөлбөр	Сургуулийн барилгын засварын ажлыг хийж, ашиглалтад орсон байна
6	Бугат, Рашаант сумдын болон Булган сумын 1-р багийн цэцэрлэгийн сүрлэн барилга, 4, 6-р цэцэрлэгийн барилгад их засвар хийх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Цэцэрлэгийн барилгын засварын ажлыг хийж, ашиглалтад орсон байна.
7	Гурванбулаг, Сайхан, Бүрэгхангай сумдын сургуулийн дотуур байранд их засвар хийх	НБХ, БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургуулийн дотуур байранд их засвар хийж, ашиглалтад орсон байна.
8	Тэшиг сумын сургуульд спорт заал шинээр барих, Хангал, Баяннуур сумын сургуулийн спорт заалыг засварлах	БСУГ, СЗДТГ, Сургууль, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Сургуулийн спорт заал ашиглалтад орсон байна.
9	Сурагчдын дотуур байр, цэцэрлэгийн бүлгүүдийн хатуу, зөөлөн эдлэлийг ээлж дараалан шинэчлэх	БСУГ, СЗДТГ, цэцэрлэг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр, Иргэдийн оролцоо	Хатуу зөөлөн эдлэлийн 80 хувийг шинэчилсэн байна.

1.2 Эрүүл мэнд:

Эрүүл мэндийн салбарын удирдлага, менежментийг сайжруулан, нийгмийн эрүүл мэндийн болон эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн тусламж үйлчилгээг нотолгоонд суурилсан, иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн шинэчилж, материаллаг бааз, хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх, иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролын түвшинг дээшлүүлэн, эрүүл амьдралын дадал хэвшлийг бий болгож, иргэдэд ээлтэй, эрүүл аюулгүй орчин бүрдүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
1.2.1. Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, хүн амын эрүүл мэндийн байдал, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тандан судалж, хяналтын тогтолцоог сайжруулан, эрүүл мэндийг дэмжих, хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг шинэлэг хэлбэрээр зохион байгуулан, иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролын түвшинг дээшлүүлнэ.					
1	“Эрүүл мэндийн боловсрол-Настны эрүүл мэнд хөтөлбөр”-ийг батлан, хэрэгжүүлэх	ЭМГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролын түвшинг тогтоох суурь судалгаатай болно. Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролын түвшинг суурь түвшингээс жил бүр 5 хувиар нэмэгдүүлнэ.
2	Халдварт бус өвчний эрт илрүүлгийн үзлэгийг нэмэгдүүлж, багийн Засаг дарга, багийн эмч нарын уялдаа холбоог сайжруулах	ЭМГ, ЭМБ-ууд	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС	Эрт илрүүлэг үзлэгийн хамрагдалтын түвшинг 2016 оныхоос 15 хувиар нэмэгдүүлнэ.
3	“Элэгний хорт хавдрыг эрт илрүүлэх үндэсний стратеги”-ийг орон нутгийн онцлогт тохируулан хэрэгжүүлж, анхан шатны Эрүүл мэндийн байгууллагуудыг үзлэгт шаардлагатай тоног төхөөрөмж, урвалж бодисоор хангах	ЭМГ, ЭМБ-ууд	2016-2018	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эрт илрүүлэг үзлэгт жил бүр насанд хүрэгчдийн 20 хувийг хамруулна.
4	“Амны хөндийн эрүүл мэнд” аян” зохион байгуулах	ЭМГ, ЭМБ-ууд	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Амны хөндийн өвчлөлийг 2016 оны түвшингөөс жил тутам 5 хувиар бууруулна.
5	Нийгмийн эрүүл мэндийн олон талт арга хэмжээг шинэлэг хэлбэрээр зохион байгуулж, эрүүл мэндийг дэмжигч төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эрүүл мэндийг дэмжигч сум, баг, байгууллага, өрх гэр бүлийн тоог 2016 оны түвшингээс 2 дахин нэмэгдүүлнэ. “Эрүүл мэндийг дэмжигч байгууллагуулын холбоо”-ны үйл ажиллагаа тогтмолжино.
6	“Эх, хүүхдийн эрүүл мэнд стратеги”-ийг хэрэгжүүлэх	ЭМГ, АНЭ, сум, өрхийн ЭМТөв	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив тусламж	Стратеги 90 хувиас дээш хэрэгжсэн байна. 1000 амьд төрөлтөнд ноогдох нялхсын эндэгдлийн тохиолдлыг 2016 оны мөн үеэс 4 промиллээр, амьгүй төрөлтийн тохиолдлыг 25 хувь, гэрийн төрөлтийн тохиолдлын тоог 50 хувь бууруулна.
1.2.2 Халдварт өвчний тандалт сэргийлэлт, хариу арга хэмжээний бэлэн байдлыг сайжруулах					
1	Сүрьеэ өвчнийг эрт илрүүлэх урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг шат дараатай зохион байгуулж, өвчлөлийн түвшинг бууруулах	ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв ОНХС Хандив,	Эрт илрүүлэг үзлэгийн хамрагдалтыг 85 хувьд хүргэнэ. Эдгэрэлтийн түвшинг 2016 оныхоос 3

				тусламж	хувиар нэмэгдүүлнэ.
2	Бэлгийн замаар дамжих халдвар, нэн ялангуяа тэмбүү өвчнийг бууруулахад хавьтал судлалын ажлыг эрчимжүүлэх	ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Нөхөн үржихүйн насны иргэдийн хамрагдалтыг 20 хувьд хүргэнэ.
3	“Нэг дэлхий-Нэг эрүүл мэнд” зарчмыг баримтлан, салбар дундын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн, Зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тусламж үйлчилгээний бэлэн байдал, нөөц хангамжийг сайжруулах	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Жил бүр 2 суманд бэлэн байдлын үзүүлэх сургууль хийж, сум бүрт салбар дундын баг байгуулна.
4	Дамжуулагчаар дамжих халдварт өвчнөөс эрт сэрэмжлүүлэх, хариу арга хэмжээний бэлэн байдлыг хангаж, голомттой бүс нутагт тандалт судалгааг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулж, өвчлөлийн талаарх эргэн мэдээллийн тогтолцоог сайжруулах	ЭМГ, АНЭ, сумын ЗДТГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Голомттой бүс нутагт тандалт судалгаа хийгдсэн байна.
5	Заавал хийх дархлаажуулалтад хамрагдсан иргэдийн дархлалын түвшинг үнэлж, дархлаажуулалт бүхий халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, Эрүүл мэндийн байгууллагуудыг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах	ЭМГ	2017-2018	Улсын төсөв, ОНХС	Дархлаажуулалтад хамрагдсан иргэдийн дархлалын түвшин тогтоогдоно. ЭМБ-уудын хүйтэн хэлхээний тоног төхөөрөмж шинэчлэгдсэн байна.
1.2.3. Өрх, сум, багийн эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээнд орчин үеийн дэвшилтэт болон уламжлалт анагаах ухааны аргыг хослуулан хөгжүүлж, тоног төхөөрөмжийг сайжруулна.					
1	“Сум, өрхийн Эрүүл мэндийн төвийг хөгжүүлэх дунд хугацааны стратеги”-ийг хэрэгжүүлэх	ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС	ИТХ-аар бодлогын баримт бичгийг шинэчлэн батлуулж хэрэгжүүлсэн байна.
2	Сум, багийн түвшинд “Аймгийн Засаг даргын нэрэмжит” нарийн мэргэжлийн эмч нарын үзлэгийг зохион байгуулах	АЗДТГ, ЭМГ, АНЭ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС	Жил бүр орон нутгийн хүн амын 20-иос доошгүй хувийг хамруулна.
3	Анхан шатны Эрүүл мэндийн байгууллагуудад уламжлалт анагаах ухааныг түгээн дэлгэрүүлж, мэргэжилтнүүдээр ханган, эмчилгээ, оношилгооны дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-ууд	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив тусламж	Эмийн бус эмчилгээний чанар сайжирна. Эмийн эмчилгээний зардал буурна. Бүх сумдыг уламжлалт анагаах ухааны эмчээр хангана.
4	Сумдын Эрүүл мэндийн байгууллагуудын “Яаралтай тусламж”-ийн хэсгийг стандартын	НБХ, ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС,	Хоног болоогүй нас баралт буурна.

	шаардлагад нийцүүлэн, цогц байдлаар иж бүрэн зохион байгуулж, эрсдлийн түвшинг бууруулах			Хандив тусламж	
5	Хувийн хэвшлийн Эрүүл мэндийн байгууллагуудын өрсөлдөөнийг нэмэгдүүлэх	НБХ, ЭМГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив тусламж	Анхан шатны тусламж үйлчилгээнд хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагуудыг оролцуулна.
1.2.4. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний төрлийг нэмэгдүүлэн, эмчилгээ оношилгооны шинэ дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлж, иргэдэд сэтгэлд нийцсэн үйлчилгээ үзүүлнэ.					
1	Хоёрдахь шатлалын эмнэлгийн стандартын түвшинд мэргэжлийн байгууллагатай хамтран үнэлгээ хийж, нэн шаардлагатай тоног төхөөрөмж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнээр шат дараатай хангах	ЭМЯ, ЭМГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХСан, Хандив, тусламж	Стандартын хэрэгжилт 2016 оныхоос нэмэгдсэн байна. Нарийн мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнээр 100 хувь хангагдсан байна.
2	“Яаралтай тусламжийн тасаг”-ийг стандартын түвшинд нийцүүлэн, нэн шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах асуудлыг шат дараатай шийдвэрлэх	НБХ, ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХСан, Хандив, тусламж	Хоног болоогүй нас баралт буурна.
3	Гемодиализын эмчилгээг нэвтрүүлэх	НБХ, ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХСан, Хандив тусламж	Иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилж, чирэгдэл багасна.
4	“Дурангийн кабинет”-ийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлийг хийж, Дурангийн мэс заслыг нэвтрүүлэх	НБХ, ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХСан, Хандив тусламж	Нарийн мэргэжлийн эмчийн тусламж үйлчилгээний чанар сайжирна. Иргэдийн сэтгэл ханамж дээшилж, чирэгдэл багасна.
5	“Цусны төв”-ийг байгуулах	ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Цусны донорыг 2 хувьд хүргэнэ.
6	Донорын эгнээг өргөтгөх сайн үйлсийн аянг зохион байгуулж, хэвшүүлэх	АЗДТГ, ЭМГ Төрийн болон төрийн бус байгууллага	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагаа сайжирна.
7	Эрүүл мэндийн байгууллагуудад алсын зайны оношилгоог нэвтрүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулах	НБХ, ЭМГ, АНЭ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХСан, Хандив,	Хишиг-Өндөр, Хутаг-Өндөр сумдын СДЭ-үүдэд алсын зайн оношлогоог нэвтрүүлж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулсан байна.

				тусламж	
8	“Эмчилгээний хоолны газар”-ыг байгуулах	ЭМГ, АНЭ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эмчилгээний хоол үйлдвэрлэлийн стандарт хангагдана.
9	“Уламжлалт анагаах ухааны төв”-ийг байгуулж, уламжлалт болон сэргээн засах тусламж үйлчилгээг өргөжүүлэх	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-ууд	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эмийн эмчилгээний зардал буурна. Нөхөн сэргээх эмчилгээний үр дүн сайжирна.
10	“Эрэгтэйчүүдэд зөвлөгөө өгөх кабинет”-ийг байгуулж, эрчүүдийн дунд тохиолдож буй өвчлөл, эндэгдлийг бууруулах	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-д	2016-2020	Улсын төсөв, Хандив, тусламж	Эрэгтэйчүүдийн өвчлөл, эндэгдлийн түвшинг 2016 оныхоос бууруулна.
11	Лабораторийн чадавхийг сайжруулах	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2018	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Стандартын хэрэгжилт сайжирна.
1.2.5. Сувилахуйн тусламж үйлчилгээ, сувилагчийн мэргэжлийн цогц үйл ажиллагаанд орчин үеийн шинэлэг аргуудыг нэвтрүүлнэ.					
1	Эрүүл мэндийн байгууллагуудад сувилгаа, асаргааны шинэ дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-д	2016-2018	Улсын төсөв, Хандив, тусламж	Сувилахуйн тусламж үйлчилгээнд жил бүр 2-3 шинэ технологийг нэвтрүүлнэ.
2	“Туслах сувилагч”-ийг бэлтгэн, сэтгэлд нийцсэн хөнгөвчлөх, сэргээн засах, уламжлалт сувилгааг өргөжүүлэх	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-д	2016-2018	Улсын төсөв, Хандив, тусламж	Туслах сувилагчийг тоог 50 хувиар нэмэгдүүлнэ. Хөнгөвчлөх эмчилгээний удирдамжийн хэрэгжилтийг 90 хувьд хүргэнэ.
3	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн асаргаа сувилгаа, зөвлөгөө өгөх “Өдрийн эмчилгээний төв”-ийг байгуулах	Улсын болон хувийн хэвшлийн ЭМБ-д	2016-2020	Улсын төсөв, Хандив, тусламж, НХҮХ	Өдрийн эмчилгээний төвтэй болсон байна.
1.2.6 Эм зүйн шинжлэх ухааны шинэ аргуудыг орчин үеийн болон уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээнд нэвтрүүлнэ.					
1	Эрүүл мэндийн байгууллагуудад эм зүйн тусламж үйлчилгээний хүрээг өргөтгөн, эм зүйн мэргэжилтнүүдийг мэргэшүүлэн, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах	ЭМГ, ЭМБ, ЭХБ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалт 90 хувьд хүрсэн байна.
2	Эм зүйн тусламж үйлчилгээний төрлийг нэмэгдүүлэн, “Уламжлалт анагаах ухааны	ЭМГ, ЭМБ, ЭХБ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив	Эм зүйн тусламж үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэнэ.

	эмчилгээний эмийн сан"-г шинээр байгуулах			тусламж	
3	Орон нутагт хувийн хэвшлийн эмийн сангуудыг шинээр байгуулахад дэмжлэг үзүүлж, зах зээлийн өрсөлдөөнийг бий болгох	НБХ, ЭМГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эм зүйн тусламж үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэнэ.
1.2.7. Эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг мэргэшүүлэх, давтан сургах хүний нөөцийн хөгжлийн аймгийн бодлогыг тодорхойлж, эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэн, залгамж халааг бэлтгэнэ.					
1	"Булган аймгийн Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх бодлого"-ыг хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв	Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний хангалтыг 95.0 хувьд хүргэнэ.
2	Эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн төгсөлтийн дараах сургалтын чиглэлээр гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх	АЗДТГ, ЭМГ, ЭМБ-ууд	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Жилд 1-ээс доошгүй эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг сургаж, дадлагажуулна
1.2.8. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын орчин нөхцлийг сайжруулан, мэдээллийн технологийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.					
1	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн Мэс заслын тасаг, Баян-Агт, Баяннуур, Дашинчилэн, Хялганат, Гурванбулаг сумын ЭМТ-ийн барилгад их засвар хийх	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив тусламж	Иргэдэд ээлтэй орчин бүрдэж, сэтгэл ханамж дээшилнэ.
2	Булган суманд 30 ортой халдварт Сүрьеэгийн тасаг, Орхон, Могод сумын Эрүүл мэндийн төвийн 10 ортой эмнэлгийн барилгыг шинээр барих	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Стандартын шаардлага хангасан эмнэлгийн барилгын тоо нэмэгдэнэ.
3	Эрүүл мэндийн байгууллагуудыг стандартын шаардлагад нийцсэн орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний тоног төхөөрөмжөөр хангах асуудлыг шат дараатай шийдвэрлэх	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэнэ.
4	Бугат, Сэлэнгэ, Баян-Агт, Бүрэгхангай, Могод сум, Хялганат тосгоны эрүүл мэндийн төв, Хишиг-Өндөр сумын сум дундын эмнэлэг, аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийг яаралтай түргэн тусламжийн автомашинаар үе шаттай хангах	АЗДТГ, ЭМГ	2017-2020	Улсын төсөв, ОНХС, Хандив, тусламж	Түргэн тусламжийн авто машины парк шинэчлэлтийг 100 хувьд хүргэнэ.

1.3 Нийтийн биеийн тамир, спорт

Үндэсний спортын өв, соёл, эрүүл амьдралын дадал хэвшлийг дэлгэрүүлж, нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэн, спортыг бүх нийтийн үйл хэрэг болгоно.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
-----	----------------	----------------------	---------	---------------------	--------------

1.3.1. Тамирчдын хөгжих, уралдаан тэмцээнд оролцоход нь дэмжлэг үзүүлэхэд анхаарч, амжилт гаргах, алдаршуулахад бодлогоор дэмжиж ажиллана.

1	Тамирчдын уралдаан тэмцээн, шагнал урамшуулал болон спортыг дэмжигч Аж ахуйн нэгж, холбоодын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, НБХ БТСГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр, Хандив, тусламж	Тамирчид, багш, дасгалжуулагчдын идэвх санаачлага дээшилж, амжилтын тоо ахисан байна.
2	Хүүхдийн, Ахмадын, Үндэсний спортын, Бүх ард түмний спортын наадмуудыг зохион байгуулах, улсын тэмцээнд тамирчдыг оролцуулахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, НБХ БТСГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНХС, Спорт холбоодын хөрөнгө оруулалт	Хүмүүсийн оролцоо нэмэгдэж амжилт сайжирсан байна.
3	Үндэсний бөх, хурдан морь, сур, шагайн спортыг дэмжиж, улсын алдар цолтой хүмүүсийн нэрэмжит тэмцээнийг уламжлал болгон тогтмолжуулах, сурталчлах ажлыг үе шаттайгаар хийх	АЗДТГ, НБХ БТСГ, Спортын холбоод	2016-2020	ОНТөсөв, хөтөлбөр, Спорт холбоодын хөрөнгө оруулалт	Алдартнуудаа сурталчилж үндэсний спортоор хичээллэгсдийн тоо нэмэгдсэн байна.
4	Ерөнхий боловсролын сургуулиудад Олимпийн сургалт, сурталчилгааны танхимуудыг байгуулан, үзүүлэн таниулах материалаар үе шаттай хангах	АЗДТГ, НБХ БТСГ, ЕБС, “Москва” олимпийн зөвлөл	2016-2020	МҮОХорооны Төсөл, хөтөлбөр	Хүүхдүүдийн спорт Олимпизмийн мэдлэг зохих түвшинд дээшилсэн байна.

1.3.2. Нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх таатай орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.

1	Аймаг, сумын төвүүдийн гудамж, нийтийн эзэмшлийн талбайд ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүүхэд залуучуудад зориулсан ногоон байгууламж бүхий гүйлт, дугуйн зам, спорт тоглоом, мөсөн гулгуурын талбай байгуулах ажлыг эхлүүлэх	АЗДТГ, НБХ, Булган СЗДТГ ГХБХБГ БТСГ	2016-2020	ОНХС	Ард иргэдийн нийтийн биеийн тамираар чөлөөтэй хичээллэх боломж бүрдсэн байна.
2	Хүн амыг эрүүлжүүлэх, чийрэгжүүлэх, эрүүл амьдралын дадал, хэвшилд сургах чиглэл бүхий нийтийн биеийн тамирын сайн дурын танхим, клуб, хамтлагуудыг дэмжиж ажиллах	АЗДТГ, НБХ, БТСГ, Агентлагийн удирдлага, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНХС	Албан байгууллагын ажиллагсдын идэвх санаачлага нэмэгдэж эрүүл амьдралын дадал, хэв маяг хэвшсэн байна.

1.3.3. Спортын тодорхой төрлүүдийг /үндэсний сур, цана, тэшүүр, бөхийн төрлүүд, волейбол, хөнгөн атлетик, бокс, буудлага,

таеквандо, сагсан бөмбөг г.м/ түлхүү хөгжүүлнэ.					
1	Үндэсний наадгай сур харвааг хөгжүүлэх зорилгоор “Монгол нум сум” хөтөлбөр хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, НБХ, БТСГ, БСУГ	2016-2020	Аймаг, ОНТөсөв	Эрийн гурван наадмын нэг үндэсний наадгай сурын харвааг хөгжүүлж, хичээллэгсдийн тоо нэмэгдсэн байна.
2	Шагай харвааг хөгжүүлэхийн зэрэгцээ түгээн дэлгэрүүлэх холбоо, багуудыг дэмжиж ажиллах	АЗДТГ, НБХ, БТСГ, БСУГ	2016-2020	Аймаг, ОНТөсөв	Шагай харвааг хөгжүүлж, хичээллэгсдийн тоог нэмэгдүүлж, Хангинахын шугуйн шагайн тойрмын хамрах хүрээг тэлж улмаар жуулчдын анхаарлыг татсан эвент арга хэмжээ болгосон байна
3	Цана, тэшүүр, бөхийн төрлүүд /самбо, жудо, чөлөөт, үндэсний бөх г.м / гар бөмбөг, сагсан бөмбөг, бокс, буудлага, хөнгөн атлетик, таеквандо, ширээний теннис зэрэг спортыг түлхүү хөгжүүлэх чиглэлээр дэмжих	АЗДТГ, НБХ, БТСГ, Спортын холбоод	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Орон нутгийн брэнд төрлүүд болон хөгжсөн байна.

1.3.4. Спортын салбарын материаллаг баазыг нэмэгдүүлэх ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.

1	Спортын шинэ ордны дээвэр, халаалтын иж бүрэн засварыг хийж гүйцэтгэх	БСШУСЯ АЗДТГ, НБХ, БТСГ	2016-2020	“Авзага трейд” ХХК-ийн санхүүжилт	Улсын комисс хүлээн авсан акт гаргуулсан байна.
2	Хялганат тосгоны спорт заалыг ашиглалтад оруулж, үйл ажиллагааг хэвийн явуулах боломжоор хангах	АЗДТГ, НБХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНХС	Хялганат тосгоны ард иргэд нийтийн биеийн тамираар хичээллэх таатай орчин нөхцөлтэй болсон байна.
3	Спортын ордны Б заалны их засварыг хийх	АЗДТГ, НБХ, СЗДТ	2016-2020	ОНХС	Орчин, нөхцөл сайжирсан байна.
4	Спортын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг үе шаттай нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, НБХ, СЗДТ	2016-2020	Улс, ОНХС	Спортын секцүүдийн үйл ажиллагаа сайжирч, хичээллэгсдийн тоо өсч, спортод гаргах амжилт ахисан байна.

1.4 Соёл, урлаг

Үндэсний өв уламжлал, орчин үеийн дэвшилтэт соёлыг шингээсэн иргэдийг төлөвшүүлж, урлаг, гоо зүйн боловсролыг дээшлүүлэн, соёл, урлагийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжин өргөжүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
1.4.1.	Соёл урлагийг хөгжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, соёлын үйлчилгээг шинэ шатанд гаргаж, Соёл урлагийн ажилтнуудыг сургах, давтан сургах ажлыг ээлж дараатай зохион байгуулах, мэргэжлийн урлагийн байгууллагуудын мэргэжилтэй боловсон хүчнийг нэмэгдүүлнэ.	АЗДТГ, НБХ,	2016-2020	ОНТөсөв	Соёл, урлагийн бодлого хэрэгжиж орон

1	Аймгийн “Соёл, урлагийн бодлого”-ыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	БСУГ			нутгийн түвшинд соёлын чиг хандлага тодорхойлогдож, соёл урлагийн үйлчилгээ шинэ шатанд хүрсэн байна
2	Сумдын соёл, урлагийн өдрүүдийг тогтмол зохион байгуулж, урлаг соёлын үйлчилгээ, эд өлгийн зүйл, сум орон нутгийн онцлогийг харуулсан үзэсгэлэн гаргах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ Сумдын ЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Сум, орон нутгийн бусдаасаа ялгарах онцлогийг харуулж, орон нутгаа сурталчлах, сумдын соёлын брэнд бүтээгдэхүүнийг тодорхойлно.
3	Аймгийн “Ардын урлагийн наадам”-ыг 2 жил тутам зохион байгуулж, шилдэг уран бүтээлүүдийг олон нийтийн хүртээл болгох	АЗДТГ, НБХ, БСУГ	2016-2020	ОНТөсөв	Булган нутгийн уран бүтээлчдийн бүтээл олон нийтэд танигдсан байна.
4	Амьд хөгжмийг сурталчлах, дэлгэрүүлэх	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, Булган, СЗДТГ, Булган сумын Соёлын ордон	2016-2020	ОНТөсөв	Амьд хөгжмөөр хичээллэгсдийн тоо нэмэгдсэн байна.
5	Гадаад улсын Элчин сайдын яамдтай хамтран, тухайн орны урлаг, соёл, кино өдрүүд зохион байгуулах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ Булган, СЗДТГ Булган сумын Соёлын ордон	2016-2020	ОНТөсөв	Соёлын үйлчилгээний төрөл, чанар нэмэгдэнэ.
1.4.2. Соёлын байгууллагуудын материаллаг баазыг сайжруулах, зарим сумдын Соёлын төвүүдийг шинээр барих, их засвар хийх, техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг шат дараатай нэмэгдүүлнэ.					
1	ХЖТ, аймгийн Төв номын сангийн шинэ барилгын асуудлыг шийдвэрлэх	АЗДТГ, НБХ, БСУГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Аймгийн Хөгжимт жүжгийн театр, Номын сан орчин үеийн стандартад нийцсэн барилгатай болж, үйлчлүүлэгчдийн тоо нэмэгдэж, үйлчилгээнд чанарын ахиц гарсан байна.
2	Аймгийн музейн барилгад өргөтгөл, шинэчлэл хийж, Баруун замын тусгай ангийн штаб-музейн барилга, Ардын Хатанбаатар С.Магсаржавын дуулгат бунхныг засварлаж, тохижуулах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, Аймгийн музей	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Музейн үйл ажиллагаа явуулахад таатай орчин бүрдэж үйлчлүүлэгчдийн тоо эрс нэмэгдсэн байна.
3	Баяннуур сумын “Шороон бумбагар”-ын бунхант булш, ханын зургийг хамгаалах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Түүх соёлын үнэт олдворыг олон нийтэд

	сэргээн засварлах, Баян-Агт сумын Шивээт-Улааны түүхийн дурсгалт газрыг аялал жуулчлалын төв болгох	Аймгийн музей			таниулж, орон нутгаа сурталчилсан байна.
4	Хялганат тосгон, Баяннуур, Могод, Гурванбулаг, Хангал, Бугат, Хутаг-Өндөр сумдын соёлын төвд их засвар хийх	АЗДТГ, НБХ, БСУГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Соёл, урлагийн үйлчилгээг таатай орчинд хүргэж, үйлчлүүлэгчдийн тоо нэмэгдсэн байна
5	ХЖТ, Номын сан, Соёлын төвүүдийг камержуулах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, АТНС	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Аюулгүй орчинг бүрдүүлсэн байна.
6	Соёлын төвүүдийг шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр үе шаттайгаар хангах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сумдын соёл, урлагийн үйлчилгээ чанаржиж, үйлчлүүлэгчдийн тоо нэмэгдсэн байна.
7	Сумын номын сангуудад интернэт үйлчилгээг нэвтрүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Үйлчилгээний таатай орчин бүрдсэн байна.
1.4.3. Үндэсний уламжлал, өв соёлыг дэлгэрүүлж, музейн үзмэрийн сан хөмрөгийг нэмэгдүүлэх, түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалын зүйлсийг хамгаалах, үзмэрийг гадаад, дотоодод сурталчлах үйл ажиллагааг зохион байгуулна.					
1	Түүхийн дурсгалт газар, хөшөө дурсгалууд, хиргисүүр, булш бунханы хадгалалт, хамгаалалт, тохижилтыг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэн, байнгын арчилгаатай болгох	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, Аймгийн музей	2016-2020	ОНТөсөв	Түүхийн дурсгалт газар, хөшөө дурсгалууд, хиргисүүр, булш бунханы хадгалалт, хамгаалалт сайжирсан байна.
2	“Уртын дуу, Морин хуур” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, “Уран нугаралт”-ыг сурталчлан, дэлгэрүүлэх	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	“Уртын дуу, Морин хуур” хөтөлбөр амжилттай хэрэгжиж хичээллэгсдийн тоо нэмэгдсэн байна. Уран нугаралтаар хичээллэгсэдтэй болсон байна.
3	Сумдын орон нутаг судлалын танхим, ЕБС-ийн түүхийн танхимын үзмэр, эд өлгийн зүйлийг тоолж баталгаажуулах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, Аймгийн Музей	2016-2020	ОНТөсөв	Нэгдсэн санд бүртгэсэн байна.
4	Аймгийн нутаг дэвсгэрт оршдог улс, аймгийн хамгаалалттай 36 дурсгалыг гадаад, дотоодод сурталчилсан ном, товхимол, газрын зураг, музейн танилцуулга /Монгол, Орос, Англи хэлээр/ хэвлэж сурталчлах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, Аймгийн Музей	2016-2020	ОНТөсөв	Түүх соёлоо олон улсад сурталчлах таатай боломж бүрдсэн байна.
1.4.4. Номын фонд баяжилтыг нэмэгдүүлж, сумдын номын сангуудын орчин нөхцлийг сайжруулан үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.					
1	Бүх нийтээр ном унших хөдөлгөөн өрнүүлэн, “Нүүдлийн номын сан”-гийн үйлчилгээг	АЗДТГ, НБХ, БСУГ	2016-2020	ОНТөсөв	Ард иргэдийг номтой нөхөрлүүлэх ажил эрчимжиж ном уншигчдын тоо нэмэгдсэн

	эрчимжүүлэх хөдөөгийн багт хувиараа номын сан байгуулах иргэдийг дэмжих	АТНС			байна.
2	Аймаг, сумдын номын сангийн фонд баяжилтыг үе шаттайгаар хангах	АЗДТГ, НБХ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Уншигчдын тоо болон номын фонд баяжилтыг нэмэгдүүлсэн байна.

1.5 ХҮН АМ, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн ур чадвар, мэргэжилтэй ажилтныг бэлтгэх, орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, нийгмийн халамж үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг сайжруулах, иргэдийн нийгмийн хамгааллын тогтолцоог боловсронгуй болгоход бодлого, үйл ажиллагаагаа чиглүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
1.5 Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлт					
1.5.1 Аймгийн нийгэм, эдийн засгийн бодлоготой уялдуулан шинэ залуу боловсон хүчнийг дэмжих, төгсөгчдийг ажлын байраар хангасан хувийн хэвшлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллана.					
1	Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, ажил олгогч, МСҮТ, их дээд сургууль төгсөгчдийн судалгааг гарган, нэгтгэн мэдээллийн сан үүсгэх	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	-	Мэдээллийн сан үүсгэн, салбар дундын хамтын ажиллагаанд ашигласан байна.
2	Ажилгүй болон эмзэг бүлгийн иргэдийг МСҮТ, бусад бизнесийн төвүүдтэй хамтран, мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэх чиглэлээр сургах, ажилд зуучлах	ХХҮГ, МСҮТ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Ажил, мэргэжилгүй иргэдийн 80 гаруй хувийг тус чиглэлд хамруулан төгсөгчдийн 50-аас дээш хувийг ажлын байраар хангасан байна.
3	МСҮТ-д суралцагсдын үйлдвэр дээрх дадлага хийх боломжийг нэмэгдүүлэх, сургалтын тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, багш нарыг давтан сургах, сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах	ХХҮГ, МСҮТ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС	Дадлага хийх орчин нөхцөлийг сайжруулж, 2 МСҮТ-ийн зарим техник тоног төхөөрөмжийг шинэчилсэн байна.
4	Шинээр байнгын болон түр ажлын байр бий болгосон ажил олгогчдыг дэмжих, хамтран ажиллах	ХХҮГ, МСҮТ, БСУГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС	Жилд 10-аас доошгүй ажил олгогчийг дэмжин урамшуулал олгосон байна. Төгсөгчдийн 70-аас доошгүй хувь нь ажлын байраар хангагдсан байна.
1.5.2 Жижиг, дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хоршоо, нөхөрлөл, өрхийн болон фермерийн аж ахуй хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх замаар ажлын байр бий болгон ажилгүйдлийг бууруулна.					
1	Жил бүр 1500-аас доошгүй ажлын байр бий болгох	ХХҮГ, МСҮТ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв,	6000-аас доошгүй ажлын байрыг бий болгож, хүн амын ажилгүйдлийг

				ХЭДС	бууруулсан байна.
2	Хоршоо, нөхөрлөл, фермерийн аж ахуй эрхлэх, хуримтлалын бүлэг байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ, бусад төсөл хөтөлбөрийн байгууллагууд	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС	Хоршоо, нөхөрлөл, фермерийн аж ахуй эрхлэх, хуримтлалын бүлгүүдийн тоо, өрхийн амжиргаа, өрхийн орлого нэмэгдсэн байна.
3	Орон нутгийн нөөц бололцоо, эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн түр болон улирлын ажлын байраар хангах, ажилгүй болон ажил олоход хүндрэлтэй иргэдийг ажиллуулах, ажилд зуучлах	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ, бусад төсөл хөтөлбөрийн байгууллагууд	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Ажилгүй иргэдийн 50-аас доошгүй хувийг нийтийг хамарсан ажилд оролцуулж өрхийн орлогыг нэмэгдүүлсэн байна.
4	Жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэхэд шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ, бусад төсөл хөтөлбөрийн байгууллагууд	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС	Жижиг бизнес эрхлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагуудад тодорхой хэмжээний дэмжлэг үзүүлэн инкубатор төвийн тоог нэмэгдүүлсэн байна.
5	Нийгмийн зорилтот бүлгийн иргэдийг ногоон ажлын байраар хангах ажлыг зохион байгуулж, байгаль орчны чиглэлээр хэрэгжиж байгаа төсөл хөтөлбөрт хамруулах	ХХҮГ, ХХААГ, БОАЖГ, СЗДТГ, бусад төсөл хөтөлбөрийн байгууллагууд	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Байгаль хамгаалах сан	Ойн нөхөрлөлийн тоо нэмэгдэж, орлого багатай өрхийн гишүүд ногоон ажлын байраар хангагдсан байна.
6	Баг бүрт 1.0-2.0 сая төгрөгний “Бичил зээл”-ийн эргэлтийн санг нэмэгдүүлэх, өрхийн бичил бизнесийг дэмжих	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ	2016-2020	“Бичил зээл”-ийн эргэлтийн сан буюу ОНХС	Багийн иргэдийн амьжиргаа дээшилж, өөрийн гэсэн эргэлтийн хөрөнгөтэй болсон байна.
7	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг авч ажиллуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хуулийн дагуу урамшуулах	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС,	ХБИ-ийн орлого нэмэгдэж тэдний 40-50 хувь нь ажлын байраар хангагдсан байна.
8	Иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор тэдний хийсэн бүтээгдэхүүний үзэсгэлэн худалдааг жил бүр зохион байгуулж, худалдан борлуулах цэгийг байгуулах	ХХҮГ, ХХААГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС,	Бүтээгдэхүүнийг худалдан борлуулах цэг бий болж, үйл ажиллагаа нь эрчимжсэн байна.
9	“40-өөс дээш болон ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх	ХХҮГ, СЗДТГ, ААХолбоо	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС,	Хөдөлмөр эрхлэх чадвартай ахмад настнуудыг хамруулж, 30-аас доошгүй хувийг түр ажлын байраар ханган өрхийн амжиргааг нь дэмжсэн байна.

10	Ажлын байрны мэдээллийг олон нийтэд хүргэх, “Хөдөлмөрийн яармаг”-ийг бүсчилсэн хэлбэрээр зохион байгуулах	ХХҮГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС,	Ажилгүй иргэдийн 70-аас доошгүй хувийг ажлын байранд зуучлан бүсчилсэн хэлбэрээр “Хөдөлмөрийн яармаг”-ийг жил бүр зохион байгуулж хэвшсэн байна.
11	Сум бүрт орлого багатай 10-аас доошгүй малчин өрхийг жил бүр “Малжуулах төсөлд” хамруулах, малгүй иргэдийг туслах аж ахуй эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэн ажиллах	ХХҮГ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, ХЭДС,	Малчин өрхийг малжуулан, ажлын байраар хангасан байна.
1.5.3 Хөдөлмөрийн харилцааны хэрэгжилтийг ханган ажиллаж, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэн нийгмийн түншлэлийг хөгжүүлнэ.					
1	Ажил олгогчийг дэмжих чиглэлээр хамтран ажиллаж, уулзалт зөвлөгөөнийг зохион байгуулах	АЗДТГ, ХХҮГ, ХХААГ, АОЭХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хандив	10-аас доошгүй аж ахуйн нэгж байгууллага, 20-оос доошгүй иргэнийг тус чиглэлд хамруулсан байна.
2	Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшилцлийн гурван талт хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг сайжруулж, салбар хороодын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх	АЗДТГ, ХХҮГ, ХХААГ, ЭМНДХ, АОЭХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	3 талт салбар хороонд тодорхой хэмжээний төсөв хөрөнгө батлагдаж, үйл ажиллагаа нь бэхжсэн байна.
3	Хөдөлмөр эрхлэхтэй холбоотой хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавихад төр, хувийн хэвшил, нийгмийн түншлэлийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг уялдуулах, хөдөлмөр эрхлэх болон бусад чиглэлээр байгуулагдсан аймгийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд ИНБ-ын төлөөлөл оролцуулан, хамтран ажиллах	АЗДТГ, ХХҮГ, ХХААГ, АОЭХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Зөвлөлүүдийн бүрэлдэхүүнд төлөөлөл оролцуулан хамтран шийдвэр гаргана.
4	“Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн аймгийн дэд хөтөлбөр”-ийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх, үзлэг шалгалтыг жил бүр зохион байгуулах, дүгнэх	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, ЭМГ, МХГ, ЭМНДХ, АҮЭХ, АОЭХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Үйлдэрлэлийн болон ажлын байран дахь осол гэмтлийн тоо буурч эрүүл аюулгүй ажлын байрны тоо нэмэгдэнэ.
5	Байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдэд “Бүтээмжийн хөдөлгөөн” өрнүүлж, шинэ санал, санаачлагыг дэмжиж ажиллах	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, АОЭХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн ажлын байрны эмх цэгц сайжирч, бүтээмж нэмэгдсэн байна.
6	Аймгийн “Цалин хөлсний үзлэг”, ХАБЭА-н болон бусад үзлэг, шалгалт, зөвлөн туслах үйл	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, ЭМГ,	2016-2020	ОНТөсөв	Нутаг дэвсгэрийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад хөдөлмөрийн хөлсний

	ажиллагаа, мэдээлэл сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах	МХГ, НДХ, АҮЭХ, АОЭХ, СЗДТГ			доод хэмжээнээс багагүй цалин хөлс олгож хэвшин, ажлын байрны эмх цэгц сайжирч ажиллах орчин эрүүл аюулгүй болсон байна.
Нийгмийн халамж, хамгаалал, хүүхэд гэр бүл:					
1.5.4 Нийгмийн зорилтот бүлгийн иргэдэд чиглэсэн халамж, асрамжийн үйлчилгээг өргөжүүлэн, тэдэнд зориулсан үйлчилгээний төвүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.					
1	ХХҮГ-ын харьяа сувиллын яслийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэн, шаардлагатай зарим техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Нийгмийн халамжийн сан	Сувиллын яслийн үйлчилгээг өргөжүүлэн, зуны сургалт явуулах боломжийг бий болгосон байна. Яслийн зарим ангиудыг тоглоомоор хангасан байна.
2	Асран хамгаалагчгүй, ганц бие өндөр настан, орон гэргүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг орон байраар хангах, төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах, амралт сувилалд хэвтэн эмчлүүлэхэд туслалцаа үзүүлэх	АЗДТГ, НБХ, ХХҮГ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Нийгмийн халамжийн сан	Жилд 3-аас доошгүй иргэнийг нийгмийн асрамжийн төрөлжсөн үйлчилгээнд хамруулсан байна.
3	Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхэд хамгааллын чиглэлээр эрх нь зөрчигдсөн иргэдийг хамгаалах “Хүчирхийллээс хамгаалах түр байр”-ны зардлыг шийдвэрлэж, дэмжлэг үзүүлэх	НБХ, ГБХЗХХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв,	Байрны урсгал зардлын асуудлыг шийдвэрлэж, дэмжлэг үзүүлэн иргэд ая тухтай үйлчлүүлэх орчин нөхцлийг сайжруулсан байна.
4	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүүхдэд зориулсан чөлөөт цагаа өнгөрөөх нийгэмшүүлэх, сэргээн засах эмчилгээ сувилгааны зориулалтаар “Хөгжлийн төв” байгуулах	ХХҮГ, АХБИХолбоо, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Нийгмийн халамжийн сан	“Хөгжлийн төв”-ийг байгуулж, 20-оос доошгүй байнгын асаргаа шаардлагатай хүүхдүүдийг хамруулсан өдөр өнжүүлэх ажиллаж, ХБИ-ийн 60-аас доошгүй хувь нь тус төвөөр үйлчлүүлж хэвшсэн байна.
5	Ахмадуудад зориулсан эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, нийгмийн цогц үйлчилгээний геронтологийн нэгжийг байгуулах	ХХҮГ, ААХолбоо, ЭМГ, Нэгдсэн эмнэлэг, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	“Геронтологийн нэгж”-ийг байгуулж, аймгийн ахмад наснуудын 80-аас дээш хувийг хамруулан үйлчилгээ үзүүлсэн байна.
6	Ахмад настны нийгмийн хамгааллыг сайжруулж, амралт сувиллын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэн засвар үйлчилгээг хийж, шаардлагатай зарим тоног төхөөрөмжөөр хангах	ХХҮГ, ААХолбоо, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Нийгмийн халамжийн сан	Ахмадын амралт сувилалын орны тоог 40-50 хувиар нэмэгдүүлж, сэргээн засах техник тоног төхөөрөмжөөр 70-аас дээш хувиар хангасан байна.
7	Ахмад настны нийгмийн хамгааллын хуулийн	ХХҮГ,	2016-2020	Тухайн	Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж

	хэрэгжилтийг ханган, албан газар аж ахуйн нэгж байгууллага бүр ахмадын сан байгуулах, харьяалалгүй байгаа ахмад настнуудыг албан байгууллага аж ахуйн нэгжүүдэд харьяалуулах ажлыг шат дараатайгаар зохион байгуулах	Холбогдох аж ахуйн нэгж байгууллагууд, ААХолбоо, СЗДТГ		байгууллагын төсвийн 0,3 хүртэлх хувь	байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын 80-аас дээш хувь нь “Ахмадын сан”-тай болж ахмад настны нийгмийн хамгааллыг сайжруулах зорилгоор зарцуулж хэвшсэн байна. Аймгийн хэмээнд харьяалалгүй байгаа нийт 400 гаруй ахмад настны 70-аас дээш хувийг албан байгууллагад харьяалуулсан байна.
8	“Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн төв”-ийг байгуулан, үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлэн ажиллах	АЗДТГ, НБХ, ГБХЗХГ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	“Залуучуудын хөгжлийн төв”-тэй болсон байна. Тус төвийн урсгал зардлыг шийдвэрлэн тогтмол хэвийн үйл ажиллагаатай болсон байна.

1.5.5 Нийгмийн даатгал, халамжийн үйлчилгээг өргөжүүлж, мэдээллийн нэгдсэн системийг боловсронгуй болгон иргэдэд хүндрэл чирэгдэлгүй хөнгөн шуурхай үйлчлэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.

1	Зорилтот бүлгийн иргэдэд хуулийн дагуу нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, нийгмийн халамжийн үйлчилгээнүүдэд хамруулж, цаг хугацаанд нь хөнгөн шуурхай үйлчлэх	АЗДТГ, ХХҮХГ, ЭМНДХ, СЗДТГ	2016-2020	Нийгмийн халамжийн сан, Нийгмийн даатгалын сан	Иргэдэд тэтгэвэр, тэтгэмжийг хөнгөн шуурхай олгож хэвшсэн байна.
2	Малчид болон албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийг нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалд хамруулах ажлыг эрчимжүүлж, сургалт, мэдээллийн ажлыг тогтмолжуулах	ЭМНДХ, СЗДТГ	2016-2020	ОНХС, Нийгмийн даатгалын сан	Сайн дурын даатгуулагчийн тоог аймгийн эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 20 хувьд хүргэх, малчдын нийгмийн даатгалын хамрагдалтыг 30-35 хувьд хүргэх, ЭМД-д даатгуулагчийн тоог суурин хүн амын 90 хувьд хүргэх
3	Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын ажиллагсдыг нийгмийн даатгалд бүрэн хамруулах	ЭМНДХ, СЗДТГ	2016-2020	Нийгмийн даатгалын сан	Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагуудын ажиллагсадын 90-ээс доошгүй хувийг нийгмийн даатгалд хамруулах

1.5.6 Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон хүүхдийг эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр гаргасан санал, санаачлагуудыг дэмжих

1	“Хүүхдэд ээлтэй орон нутаг”-ийн хүрээнд гаргасан санал санаачлагуудыг дэмжин ажиллах	НБХ, ГБХЗХХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр	Хүүхдэд ээлтэй ажлын хандлага арга барил, ажил үйлчилгээ төлөвшин хөгжсөн байна.
2	Гэр бүлийн гишүүд, хүүхэд өсвөр үеийнхэнд гэр бүлийн боловсрол олгох, ахмад, залуучууд,	НБХ, ГБХЗХХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв,	Гэр бүлийн гишүүд, хүүхэд өсвөр үеийн гэр

	хүүхдийн “Алтан хэлхээ” цугларалтыг зохион байгуулах			Төсөл хөтөлбөр	бүлийн боловсрол дээшилж, харилцаа хандлага төлөвшиж, 3 үеийн залгамж чанар нэмэгдэж, гэр бүлийн хүчирхийллийн тохиолдол буурсан байна.
3	Хүүхдийн “Жаргалант” зуслангийн хэсэгчилсэн зураг, төсвийн хүрээнд зарим бүтээн байгуулалтын ажлыг хийж, зусланд “Хүүхэд солилцоо”-ны хөтөлбөр хэрэгжүүлэн ажиллах	НБХ, ГБХЗХХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Бүтээн байгуулалтын зарим арга хэмжээг хэрэгжүүлэн, зусланд хүүхэд амрах нөхцөл боломж бүрдэж, хүүхэд солилцооны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн байна.
4	Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газрын барилгын их засварыг хийж, орчин нөхцлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх	НБХ, ГБХЗХХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Барилгад засвар хийж, зарим техник, тоног төхөөрөмжөөр хангасан байна.
5	Аймгийн Хүүхэд залуучуудын соёл, амралтын хүрээлэн /парк/-гийн тохижилтын ажлыг ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу шат дараатайгаар хийж гүйцэтгэх /2-р шатны үйл ажиллагааны хэсэгчилсэн зураг төсөв хийх/	НБХ, ГБХЗХХ, ОНӨСАЦХ, СЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Цэцэрлэгт хүрээлэнгийн тохижилтын ажлыг шат дараатайгаар хийж гүйцэтгэсэн байна.
1.5.7 Жендэрийн тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг сайжруулж, шийдвэр гаргах түвшин дэх эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.					
1	Шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь, оролцоог нэмэгдүүлж, аймаг, орон нутгийн бүтээн байгуулалтын ажилд оролцуулах	АИТХ, АЗДТГ, НБХ, ГБХЗХГ, СЗДТГ, АЭХолбоо	2016-2020	-	Шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеийнхээс 10-аас дээш хувиар нэмэгдэж, бусад чиглэлд эмэгтэйчүүдийн манлайлал оролцоо өсөн нэмэгдсэн байна.
2	Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах хуулийн хэрэгжилтийг ханган, жил бүр жендэрт суурилсан, жендэрийн мэдрэмжтэй судалгаа хийж, салбар дундын мэдээллийн санг бий болгох	АЗДТГ, НБХ, ГБХЗХГ, СЗДТГ, АЭХолбоо	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Суурь судалгааг бүрэн хийж салбар дундын мэдээллийн санг үүсгэн эмхтгэл гаргаж, /гарын авлага/ төрийн албан хаагчдын болон бусад чиглэлээр ашиглах боломжийг бүрдүүлсэн байна.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ

2.1 Эдийн засаг:

Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжин, технологийн дэвшилд суурилсан үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, баялгийг бүтээн орлогыг нэмэгдүүлж, сэтгэл хангалуун аз жаргалтай амьдралыг хамтдаа бүтээнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
2.1.1 Бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлж, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг жил бүр нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтийг дэмжинэ.					

1	Эдийн засгийн хөгжлийн 2016-2020 оны үндсэн зорилтуудыг хэрэгжүүлж, аймгийн нэг хүнд ноогдох ДНБ-ний хэмжээг 25 хувиар нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, Сумын ЗДТГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Хүн амын амьжиргааны түвшин дээшилж, нэг хүнд ноогдох ДНБ-ийг 6.4 сая төгрөгт хүргэнэ.
---	--	----------------------	-----------	--------------	--

2.2 Хүнс, хөдөө аж ахуй:

Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарыг аймгийн эдийн засгийн хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл болгон, байгаль, цаг уурын өөрчлөлтөд дасан зохицсон, дэвшилтэт технологид суурилсан мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, бэлчээр, тариалангийн талбайг нөхөн сэргээх, малын үүлдэр угсаа, ашиг шимийг сайжруулах, эрүүл мэндийг хамгаалах, нэгж талбайгаас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлэх ажлыг шинэ шатанд гаргана.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
Мал аж ахуй:					
2.2.1 Малын үржлийн ажил, үйлчилгээ, малын чанарыг сайжруулах замаар эдийн засгийн өсөлтийг хангана.					
1	“Сэлэнгэ” үүлдрийн үхрийг сонгон үржүүлэх бүс нутагт үржлийн төв байгуулж, “Сэлэнгэ” үүлдрийн үхрийн удмын санг хамгаалж, өсгөн үржүүлж, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сэлэнгэ суманд үржлийн төв байгуулж, Сэлэнгэ үүлдрийн үхрийн махны гарц 50-60 кг-аар нэмэгдсэн байна.
2	“Хангай” үүлдрийн хонины удмын санг хамгаалж, өсгөн үржүүлж, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Орхон, Бүрэгхангай сумдад өсгөн үржүүлж, ноосны гарц 300-500 гр-аар нэмэгдсэн байна.
3	Бог малын үржлийн ажлыг мэргэжлийн байгууллагад шилжүүлж, стандартын шаардлага хангасан хээлтүүлэгчээр хангах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Бог малын үүлдэр угсаа, чанар сайжирч, стандартын шаардлага хангасан хээлтүүлэгчээр хангагдсан байна.
4	“Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийг эрчимжүүлж, бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуйг зохистой хослуулж, үхэр, хонины аж ахуйг махны чиглэлээр хөгжүүлж, мах экспортлох	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	5-аас доошгүй үхэр, хонины аж ахуй байгуулагдаж, малчин өрхийн орлого нэмэгдэнэ.
5	Эрчимжсэн мал аж ахуй болон гахай, шувуу, зөгийн аж ахуй эрхэлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжих	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Эрчимжсэн аж ахуй эрхэлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжийн тоо өсөж, 8-аас доошгүй иргэн, аж ахуй нэгж хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдсан байна.
6	Эрчимжсэн мал аж ахуй эрхэлж буй фермерүүдийг эзэмшлийн газартай болгож, мал аж ахуй, газар тариаланг хослон хөгжүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Өндөр ашиг шимтэй малын нийт сүрэгт эзлэх тоо хэмжээ өсч, нэг малаас авах ашиг шимийн үзүүлэлт нэмэгдэнэ.

7	Малын тэжээлийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, тэжээл үйлдвэрлэгчдийг нэг болон олон наст ургамлын үр, бага оврын техник тоног төхөөрөмжөөр хангахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Нэгжээс авах ургацын хэмжээ нэмэгдэж, техник тоног төхөөрөмжийн хангамж сайжирна.
8	Мал аж ахуйн мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх, давтан сургах ажлыг тодорхой бодлого төлөвлөгөөтэйгээр зохион байгуулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Мал аж ахуйн мэргэжилтнүүдийн мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар дээшилнэ.
9	Бүх суманд малчдын сургалтын төв байгуулж, түүгээр дамжуулан танхимын, талбайн, өрхийн сургалтуудыг явуулах, тэргүүний сайн малчдын туршлагыг эзэмшүүлэх, дагалдуулах замаар мал маллагааны уламжлалт болон дэвшилтэт арга ажиллагаанд сургаж, мэргэшүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Зах зээлийн нөхцөлд аж ахуйгаа үр дүнтэй эрхлэн хөтлөх мэдлэг чадвартай болсон байна.

2.2.2 Бэлчээрийг зохистой ашиглах, эзэмшүүлэх, хамгаалах, талхлагдсан бэлчээрийг нөхөн сэргээх замаар бэлчээрийн даацыг нэмэгдүүлнэ.

1	Бэлчээрийн ургамалд хор хөнөөл учруулж байгаа мэрэгч амьтан, шавжтай тэмцэх үйл ажиллагааг байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт арга технологи ашиглан өргөжүүлж, олон улсад туршигдаж, үр дүнгээ өгсөн арга туршлагыг нэвтрүүлж, бэлчээрийг үе шаттайгаар нөхөн сэргээх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	80.0 мянган га-аас доошгүй бэлчээрийн талбайд ургамал хамгааллын арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.
2	Бэлчээрийн даац, төлөв байдлын судалгаанд тулгуурлан, эдийн засгийн оновчтой хөшүүргийг ашиглан малын тоо, төрөл, сүргийн зохистой бүтцийг тогтоох	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2016	Улс, ОНТөсөв	Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг эрхлэн хөтлөх үйл ажиллагаа сайжирна.
3	Усан хангамж дутагдалтай байгаа бэлчээрт худаг гаргах замаар бэлчээр усжуулалтын хэмжээг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	25.0 мянган га-аас доошгүй бэлчээр усжуулагдсан байна.

2.2.3 Хөдөөгийн иргэдийн хөдөлмөр, хөрөнгөөрөө хоршин ажиллаж, орлогоо нэмэгдүүлэх, боломж нөхцлийг бүрдүүлнэ.

1	“Хоршоо хөгжүүлэх аймгийн дэд хөтөлбөр II”-ийг хэрэгжүүлж, “Хоршоо хөгжүүлэх сан” бий болгох замаар хоршоологчдыг дэмжих	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Хоршоодын үйл ажиллагаа сайжирч, 10-аас доошгүй хоршоо шинээр байгуулагдсан байна.
2	Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн түүхий эдийн нөөцөд түшиглэсэн боловсруулах үйлдвэр, цехийг аймгийн төв, сумдад бүсчилж	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл	Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, махны болон мах боловсруулах, айраг савлах, хөхүүр, суран эдлэл хийх, бусад бүтээгдэхүүн

	хөгжүүлэх /ноос угаах, арьс шир, сүү, сүүн болон мах, махан бүтээгдэхүүн боловсруулах жижиг үйлдвэр цех, айраг савлах, хөхүүр, суран эдлэл хийх, дотор мах, дайвар бүтээгдэхүүн боловсруулах гэх мэт/			хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	боловсруулах үйлдвэр цехийг аймгийн төв болон сумдад бий болгосон байна.
Мал эмнэлэг:					
2.2.4 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний олон улсын жишиг, стандартын шаардлагад нийцсэн, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангасан тогтолцоог бүх шатанд бүрдүүлж, мал эмнэлгийн нэгжүүдийг чадавхижуулж, мал бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хариуцлагыг өндөржүүлж, халдварт өвчингүй байх нөхцлийг хангана.					
1	Малын халдварт, гоц халдварт өвчний тандалт, хяналтыг тогтмолжуулж эрсдэл бүхий бүс нутгийн мал сүргийг урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд бүрэн хамруулж, эрүүлжүүлэлтийн үр дүнг сайжруулах	ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд хамрагдвал зохих мал, амьтдыг бүрэн хамруулна.
2	Малын бруцеллез, адууны ям, халдварт цус багасах өвчин, үхрийн лейкоз, сүрьеэ өвчний тандах, эрүүлжүүлэх шинжилгээг чанартай зохион байгуулж халдвар тархахаас сэргийлж, улмаар халдварлалтын түвшинг бууруулах	ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Шинжилгээнд хамрагдвал зохих мал, амьтдыг бүрэн хамруулж, халдварт өвчний гаралтыг бууруулсан байна.
3	Байгаль орчин, хүн малд сөрөг нөлөөгүй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэн, халдварт өвчний голомтыг устгах, ариутгал халдваргүйжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцлийг сайжруулах	ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг чанартай зохион байгуулж, халдварт өвчний голомтыг цаг тухай бүрт нь устгаж мал эмнэлэг, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн нөхцөл сайжирна.
4	“Монгол мал” хөтөлбөрийн хүрээнд байгуулагдсан МЭҮТ-г сум бүрт бэхжүүлж, мэргэжлийн боловсон хүчнээр хангах	ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Сумдад мал эмнэлгийн ажил үйлчилгээг мэргэжлийн удирдлагаар хангах, зохицуулах, хяналт тавих ажил мэргэжлийн түвшинд чанартай хийгдэнэ.
5	Баг бүрт хувийн мал эмнэлэг, үржлийн нэгжийг үүсгэж, тэдний үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, мэргэжилтний хүрэлцээ хангамж, чадавхийг сайжруулах	ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Мал эмнэлэг, үржлийн нэгжийн өрсөлдөөн үүсч, ажил, үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирна.
6	Олон улсын жишигт нийцсэн 2-р зэрэглэлийн шаардлага хангасан мал эмнэлэг, ариун	ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Мал эмнэлэг ариун цэврийн лабораторийн багаж, тоног төхөөрөмжүүдийг бүрэн

	цэврийн лабораторийн өргөтгөл барих				суурилуулна.
7	Мал эмнэлгийн ариун цэврийн лабораторийг MNS ISO 17025 стандартын дагуу итгэмжлүүлэх	ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн арга зүйн дагуу шинжилгээ хийж баталгаажуулна.
8	Мал эмнэлгийн ариун цэврийн лаборатори, хог хаягдлыг ариутган халдваргүйжүүлэх, устгах байр барьж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах	ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Хүрээлэн буй орчинд хохирол учруулахаас сэргийлж био аюулгүй байдлыг хангана.
9	Хутаг-Өндөр сумын Гуртын гүүрний дэргэдэх Мал эмнэлэг, хорио цээр хяналтын цэгийн материаллаг баазыг бэхжүүлж, ажиллах нөхцлийг сайжруулах	ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Ажиллагсдын ажиллах нөхцөл сайжирч, ажлын чанар дээшилнэ.

Газар тариалан:

2.2.5 Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд дэвшилтэт шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, усалгаатай талбайг нэмэгдүүлэн, эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулах замаар тогтвортой ажлын байр бий болгоно.

1	Газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй хослон эрхлэх бүс нутгийг тогтоох Үүнд: Үр тариа бүхий сум, багийн бүс нутгийг хамруулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр	Эрчимжсэн суурин МАА-г хөгжүүлэх болон газар тариаланд дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.
2	Услалтын системийн ашиглалтыг сайжруулах, дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх замаар усалгаатай тариалангийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Усалгаатай тариалангийн хэмжээг 3000 га-д хүргэнэ.
3	Төвлөрсөн ногооны талбай бүхий 10 суманд инженерийн хийцтэй, гүний худаг гаргахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Төмс хүнсний ногоо тариалах талбайн хэмжээ, ургац нэмэгдэж хүн амын хэрэгцээ хангагдана.
4	Тариалангийн зориулалтаар эзэмшүүлсэн талбайг бүрэн эргэлтэд оруулж, таримлын нэр төрлийг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аж ахуйн нэгж, иргэдийн эзэмшилд байгаа тариалангийн талбайн ашиглалтыг 100 хувьд хүргэнэ.
5	Техник технологи, ажиллах хүч сайтай аж ахуй нэгжийг сонгож үрийн нөөцийн 2 аж ахуй байгуулах	ХХААГ	2016-2019	ОНТөсөв, Хувийн	Үрийн аж ахуй бэхжиж, ганд тэсвэртэй, сайн чанарын нутагшсан үрээр дотоодын хэрэгцээгээ хангана.

				хэвшлийн хөрөнгө	
6	Үр тарианы үйлдвэрлэлийн дэвшилтэт технологид нийцсэн өндөр хүчин чадлын техникийн хангамжийг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Үр тарианы таримлын парк шинэчлэлийг 60 хувьд хүргэнэ.
7	Өрхийн тариалан эрхлэгчдийг хоршоо, бүлгийн зохион байгуулалтад оруулж дундын үйлчилгээний техникээр хангах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Төмс хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийн 70 хувийг механикжуулна.
8	Хүнсний ногоо, жимс жимсгэний нэр төрлийг нэмэгдүүлэн, боловсруулах цех, "Нарлаг" хүлэмж байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Хамгаалагдсан хөрснөөс хүнсний ногооны 10 хувийг хураана.
9	"Чацаргана" хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулж, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Эдийн засгийн үр өгөөж дээшилж, ажлын байр нэмэгдэнэ.
10	Газар тариалангийн брэнд бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг механикжуулан, гарцыг нэмэгдүүлж, баталгаажуулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аймгийн газар тариалангийн брэнд бог будаа, арвай, хөх тарианы бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл нэмэгдэж импорт бууран, экспорт нэмэгдэнэ.
11	Хутаг-Өндөр суманд 15000 тонны багтаамжтай механикжсан элеватор барих	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2018	Улсын төсөв, Төсөл хөтөлбөр,	Хутаг-Өндөр, Тэшиг, Баян-Агт сумын үр тариаг хадгалах боломж бүрдэнэ.

				Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	
12	Худалдааны төвийг түшиглэсэн 500-1000 тн-ы багтаамжтай механикжсан зоорийг энэ чиглэлийн бизнесийн үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжийг түшиглэн Хутаг-Өндөр, Сэлэнгэ, Булган суманд байгуулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улсын төсөв, ОНТөсөв, Иргэдийн хөрөнгө	Төмс хүнсний ногоог боловсруулах хадгалах тээвэрлэх, борлуулах тогтолцоог бий болгож, хүнсний аюулгүй байдал сайжирна.
13	Биологийн гаралтай бордоо, ургамал хамгааллын бэлдмэлийг дотооддоо үйлдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Био бордоо үйлдвэрлэх цехийг хойд, урд бүсэд тус бүр нэгийг байгуулсан байна.
14	Хөрсийг элэгдэл, эвдрэлээс хамгаалах, үржил шимийг сайжруулах зорилгоор сум бүрт тариалангийн талбайн 5-10 хувьд ойн зурвас байгуулах, тариалангийн талбайн хашааг сэргээн засварлах, шинээр барихад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Эрсдэл бүхий тариалангийн талбайн 40-60 хувийг хашаажуулж, 4-8 мянган га-д ойн зурвас байгуулсан байна.
15	Мэдлэгт суурилсан, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, хүний нөөцийн чадавхийг сайжруулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	ХАА-н салбарын үйлдвэрлэл эрхлэгч нарын мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар нэмэгдэж, эрчимжсэн тариалан эрхлэх боловсон хүчнээр хангагдана.

2.3 Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ:

“Булган” үйлдвэрлэл, технологийн төвийг байгуулж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний салбарыг төрөлжүүлэн хөгжүүлж, орон нутгийн үйлдвэрлэгчдийн бараа, бүтээгдэхүүнийг хэрэглэх боломжийг бүрдүүлж, төр болон хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа, аж ахуйн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
2.3.1 Орон нутгийн түүхий эд, нөөцөд түшиглэсэн дэвшилтэт технологи бүхий нэмүү өртөг шингээсэн жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг түлхүү хөгжүүлж, бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.					
1	“Булган” үйлдвэрлэл, технологийн төв байгуулж, гадаад, дотоодын хөрөнгө	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улсын төсөв	Байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй, шинэ дэвшилтэт техник, технологи бүхий

	оруулагчдыг татан оролцуулах, бизнес эрхлэх нөхцөл бололцоог бүрдүүлэх				бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бий болно.
2	Ойн нөөцөд түшиглэн мод боловсруулах, модоор эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх эко үйлдвэр байгуулах санал санаачлагыг дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Ойг цэвэрлэж шахмал түлш, модон эдлэлийн үйлдвэрлэл эрхлэлтийг дэмжиж, ажлын байр нэмэгдэнэ.
3	Аймагт түгээмэл тархсан барилгын материалын түүхий эдийг боловсруулах, цемент, барилгын бетон хийц, өнгөлгөөний тоосго, улаан тоосго, хөнгөн блок, зуурмагны үйлдвэр зэрэг барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	АЗДТГ, ГХБХБГ, СЗД Хувийн хэвшил	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Иргэдийн эрэлт хэрэгцээг хангаж, зардлыг хэмнэнэ.
4	Аймгийн төвд шахмал түлшний үйлдвэр байгуулж, үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулах	АЗДТГ, ХХААГ, БОАЖГ	2016-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Ойг цэвэрлэж шахмал түлшний үйлдвэрлэл эрхлэлтийг дэмжиж, ажлын байр нэмэгдэнэ.
5	Аймгийн хэмжээнд орчин үеийн эко технологи бүхий ноос, ноолуур, арьс ширний анхан шатны боловсруулалт хийх үйлдвэр байгуулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Үйлдвэрлэлийн аргаар бэлтгэсэн бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо өссөн байна.
6	Орон нутгийн экологийн цэвэр брэнд бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, нэр төрлийг нэмэгдүүлэн, стандартын шаардлага хангасан улсын хэмжээнд өрсөлдөх чадвар бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлд дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Үндэсний болон орон нутгийн үйлдвэрлэгчдийн бараа бүтээгдэхүүнийг хэрэглэх боломж бүрдэж, төр болон хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа өргөжинө.
7	Орон нутагт жижиг дунд үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэх хүсэлтэй иргэдэд бизнесийн тэгш боломж олгох, зээл тусламжид хамруулах, бүтээгдэхүүний борлуулалтад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, Хувийн хэвшил	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Аж ахуйн нэгж иргэд ажилтай орлоготой байна.
8	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хийгдэх бүтээн байгуулалтад орон нутгийн аж ахуйн нэгж байгууллагууд, бизнес эрхлэгчдийг оролцуулах бодлого барьж ажиллах	АЗДТГ, ОНӨГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Аж ахуйн нэгж байгууллага, бизнес эрхлэгчид чадавхижна.

9	Булган, Сэлэнгэ, Хутаг-Өндөр, Орхон сумдын гурилын үйлдвэрүүдийг тогтвортой үйл ажиллагаа явуулахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв,	Аймгийн хүн амын болон бүсийн аймгуудын гурилын хэрэгцээг хангаж, мал, амьтны тэжээлийн үйлвэрүүдийг байгуулна.
10	Хүн, амын хүнсний хангамжийг хэмэгдүүлэх зорилгоор “Мах”, “Сүү” аяныг зохион байгуулах	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аймгийн хүн амын болон бүсийн аймгуудын мах, сүүний хэрэгцээг хангаж, үйлдвэрүүд, цехүүд бий болно.
11	Орхон голын зүүн эргийн базальтын ордод түшиглэсэн барилгын дулаалгын материал болон шилэн хөвөнгийн үйлдвэр байгуулах санал санаачлагыг бодлогын түвшинд дэмжих	АЗДТГ, ГХБХБГ, ХХААГ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аймаг, орон нутгийн иргэд барилгын чанартай материалаар хангагдана. Ажлын байр нэмэгдэнэ.
12	Хүнсний зориулалтын сав, Цэвэр усны үйлдвэр байгуулахыг дэмжих	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Хүнсний зориулалтын бус савны хэрэглээ буурна. Иргэдийн цэвэр усны хэрэглээг бүрэн хангагдана.
2.3.2 Худалдаа, үйлчилгээний салбарыг төрөлжүүлэн хөгжүүлж, эрүүл ахуйн орчин нөхцлийг сайжруулж, шударга өрсөлдөөнийг бий болгоно.					
1	Бизнес эрхлэгчдийн мэргэжлийн холбоодын үйл ажиллагааг дэмжиж, хамтран ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, төсөл, хөтөлбөр	Хувийн хэвшлийн салбарт ажиллагсдын мэргэжлийн ур чадвар дээшилнэ.
2	Ахуйн үйлчилгээний төвүүдийг бий болгож, явуулын үйлчилгээ эрхлэх нөхцлийг бүрдүүлэх	АЗДТГ, Хувийн хэвшил	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Худалдаа, үйлчилгээ эрхлэх хүсэлтэй иргэдийг шаардлагатай мэдээ, мэдээллээр хангах, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлнэ.
3	Бизнесийн жишигт нийцсэн “Худалдааны битүү зах” барих, бөөний худалдааны сүлжээг өргөтгөхөд хувийн хэвшлийн санал санаачлагыг дэмжих	АЗДТГ, ХХААГ, Хувийн хэвшил	2016-2020	Улсын төсөв	Бөөний болон жижиглэнгийн худалдааны төв байгуулж, хүнсний бүтээгдэхүүний борлуулалтын оновчтой сүлжээг бий болгосон байна.
4	Үйлчилгээний ажилтнуудын мэргэжлийн түвшинг дээшлүүлж, үйлчилгээний стандарт хангалтыг сайжруулахад бодлого, үйл ажиллагаагаар дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ СХХ Хувийн хэвшил	2016-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Худалдаа, үйлчилгээний чанар сайжирч хүртээмж нэмэгдэнэ.
5	Бараа ажил үйлчилгээний худалдан авалтад орон нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн стандартын шаардлагад нийцсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг авч ашиглах нөхцлийг	АЗДТГ, СХХ, Хувийн хэвшил	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Аж ахуйн нэгж, иргэд ажилтай орлоготой байна.

	бий болгох				
6	Орон нутгийн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг худалдааны сүлжээ бий болгох замаар дэмжих	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Үйлчилгээ эрхэлж буй газруудын орчин нөхцөл сайжирч, борлуулалт нэмэгдэнэ.
7	Томоохон зах, худалдааны төв болон олон нийт ихээр цуглардаг газруудад эрүүл ахуйн шаардлага хангасан нийтийн боловсон бие засах газар /эко 00/ байгуулж, орчин нөхцлийг нь сайжруулах	АЗДТГ, ХХААГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Үйлчилгээ эрхэлж буй газруудын орчин нөхцөл сайжирна.
8	Шинээр ашиглалтад орж буй аж ахуйн нэгж байгууллагын хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулах эталон тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлт хийхэд дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, СХХ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Шинэ техник, технологи бүхий хэмжих хэрэгслүүдийг шалгаж баталгаажуулах боломжтой болно.
9	Орчин үеийн шийдэл бүхий стандартын шаардлагад нийцсэн нийтийн хоолны үйлчилгээний газар байгуулах, хувийн хэвшлийн санаачлагыг дэмжих	АЗДТГ, СХХ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Хоолны газруудын орчин, нөхцөл сайжирч, хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамж нэмэгдэнэ.

2.4 Байгаль орчин, ногоон хөгжил:

Байгаль дэлхийгээ хайрлан хамгаалж, хүрээлэн буй орчны доройтлыг бууруулан, агаарын бохирдлоос урьдчилан сэргийлж, эрүүл, аюулгүй, ногоон хөгжлийг бий болгон, байгальд ээлтэй аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, байгаль хамгаалах үүргийг бүх нийтийн үйл хэрэг болгоно.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
2.4.1. Байгалийн нөөц, түүний нөхөн сэргэх чадвар, хувьсал, өөрчлөлтийн чиг хандлага, нийгмийн дэвшлийг түргэтгэх шаардлагатай уялдуулан дасан зохицох, нөөц баялгийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх, орчны бохирдлыг арилгах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх					
1	“Ногоон хөгжлийн хэтийн зорилт” бодлогын бичиг баримтыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Ногоон Эдийн засаг хөгжих чиг хандлага тодорхой болно.
2	Хүүхэд, залуучуудад экологийн боловсролыг олгох хөтөлбөр боловсруулж, байгаль орчныг хамгаалах, орчны бохирдлыг бууруулах зан үйлийг хэвшүүлж, байгальд ээлтэй	АЗДТГ, БОАЖГ, БСГ	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Экологийн боловсролыг нэмэгдүүлнэ.

	сургуулиудыг бий болгох				
3	Агаар, хөрсний бохирдлын судалгаа шинжилгээг тогтмолжуулж, бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, шинэ дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх арга хэмжээг дэс дараатай хэрэгжүүлэх	БОАЖГ, УЦУОША	2016-2020	ОНТөсөв	Агаарын бохирдлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
4	Сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг ашиглах, шингэрүүлсэн хийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бодлогоор дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Агаарын бохирдлыг бууруулж, эрчим хүчийг тодорхой хэмжээгээр хэмнэнэ.
5	Иргэдийн байгаль орчныг хамгаалах талаар мэдлэг, боловсролыг нэмэгдүүлэх, уламжлалт зан үйл, зөв дадал зуршлыг сэргээн хөгжүүлэх сургалт сурталчилгааг жилд 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулж, байгаль орчныг хамгаалах үүргийг бүх нийтийн үйл хэрэг болгох	НБХ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Байгаль орчноо хайрлан хамгаалах дадал зуршлыг бий болгоно.
6	Аливаа төслийг хэрэгжүүлэхийн өмнө байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийлгүүлсний үндсэн дээр дараагийн шатны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж хэвшүүлэх	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Орчны сөрөг нөлөөлөл багасна.
7	Орчны бохирдлыг бууруулах, хатуу хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах, байгальд халгүй аргаар устгах дэвшилтэт арга технологи нэвтрүүлж, аймгийн төвийн гэр хорооллын айл өрхийг хог төрөлжүүлэн хийх хогийн савтай болгон хог хаягдал дахин боловсруулах үйлдвэрлэлийг эхлүүлэх	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Орчны бохирдлыг бууруулан, иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. 4-өөс доошгүй хүнийг ажлын байраар хангана.
8	Аймгийн төвийн цэвэрлэх байгууламж барих	АЗДТГ, БОАЖГ, ГХБХБГ	2017-2020	ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Орчны бохирдлыг бууруулан, иргэдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2.4.2 Усны нөөцийг хэмнэх, хуримтлуулах, зохистой ашиглах, хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хүн амыг эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн усаар хангана.

1	Гидрогеологийн дунд масштабтай зураглал хийлгэж, Хишиг-Өндөр, Баяннуур, Баян-Агт, Гурванбулаг сумдын газрын доорх усны ашиглалтын нөөцийг нарийвчлан тогтоох	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Газрын доорх усны нөөцийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй тогтвортой ашиглана.
2	Хүн амын усан хангамжийн 40 худагт эрүүл ахуйн шаардлага хангасан ус нөөцлөх сав суурилуулах	БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Хүн амыг эрүүл ахуйн шаардлага хангасан усаар хангана.
3	Рашаант, Дашинчилэн суманд хур бороо, цасны усыг хуримтлуулах, хөв цөөрөм шинээр байгуулах, Могодын хөв, цөөрмийг сэргээн засварлах	БОАЖГ, ХХААГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Бэлчээр, газар тариалангийн усан хангамжийг шийдвэрлэх замаар газрын доорх усыг хэмнэж, цөлжилтийг сааруулна.
4	Хануй, Хульж, Цагаан гол, Их булаг зэрэг рашааны ордуудын нөөцийг тогтоож, хамгаалалтын асуудлыг оновчтой шийдвэрлэх	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Рашааны найрлага, нөөцийг тодорхойлон шинжлэх ухааны үндэслэлтэй эмчилгээ сувилгаанд хэрэглэнэ.
5	Хүн амын усан хангамжинд зориулж 20-оос доошгүй худаг шинээр гаргах	БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Хөдөөгийн хүн ам, бэлчээрийн усан хангамж нэмэгдэнэ.
6	Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн хил заагийг тэмдэгжүүлж, дэглэмийг мөрдлөг болгох	БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Усны сан бүхий газрыг бохирдлоос хамгаална.
7	Татарсан нуур, цөөрөм, гол, горхины усны түвшинг нэмэгдүүлэх судалгаа, шинжилгээ хийх	БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Нуур, цөөрөм, гол, горхины ус багасаж ширгэж байгаа шалтгаан болон усны түвшинг нэмэгдүүлэх арга зам тодорхойлогдсон байна.
8	Ачуут, Дал, Баян, Тал булаг зэрэг голууд, 40-өөс доошгүй булаг, шандны эхийг хашиж хамгаалах	ХБХ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Усны нөөцийг нитрат, нитрит, аммиак, нян, вирусээр бохирдохоос хамгаалж, урсац нэмэгдсэн байна.

2.4.3. Ойн нөөцийн менежментийг сайжруулж, зохистой ашиглалт, хамгаалалт, нөхөн сэргээлтийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлнэ.

1	Ойжуулалтыг 300 га-аас доошгүй талбайд зураг төсвийн дагуу хийж, дэвшилтэт технологи бүхий бортоготой тарьцаар ойжуулалт хийх ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлэх	БОАЖГ, СДОАнги	2016-2020	ОНТөсөв	Нөхөн сэргээлтийг шаардлагатай газарт хийж, ойн сан нэмэгдсэн байна.
---	---	-------------------	-----------	---------	--

2	Ойг цэвэрлэх, арчлах, хамгаалах санаачлагыг өрнүүлж, уг ажлыг гүйцэтгэсэн иргэн, нөхөрлөлийг бодлогоор дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Ойн нөхөрлөлийн үйл ажиллагааг идэвхжинэ.
3	Ойн сан бүхий сумдад ойн хуурайшилт хортон шавжаас хамаарсан сөрөг үзэгдлийг нарийвчлан судалж, шаардлагатай тохиолдолд модлогийн таваарлаг чанар алдахаас өмнө ашиглах	АЗДТГ, БОАЖГ, СДОАнги	2016-2020	ОНТөсөв	Ойн хортны голомтыг багасгаж, ой эрүүлжинэ.
4	Ойн хортон шавжаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг үргэлжлүүлж, жил бүр 40000-аас доошгүй га талбайд биологийн болон байгальд сөрөг нөлөөгүй аргаар тэмцэх	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Ойн хэв шинж хадгалагдана.
5	Модыг орлох түлш, барилгын материал, бусад бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, хэрэглээг дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Модон бүтээгдэхүүний хэрэглээ зохистой хэмжээнд байж, нөөц хамгаалагдана.
6	Ойн үрийн аж ахуйг өргөжүүлж, сайн чанарын үрийн нөөцийг бий болгох	БОАЖГ, СДОАнги	2016-2020	ОНТөсөв	Сайн чанарын тарьц суулгацаар хангана.

2.4.4. Цөлжилтэй тэмцэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бэлчээрийн доройтлыг бууруулах, хортон мэрэгчидтэй тэмцэх, усжуулах, байгалийг аясаараа нөхөн сэргэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.

1	"Ногоон хэрэм" байгуулах болон "Цөлжилт"-ийг бууруулах зорилгоор ойн зурвасыг жил бүр 10-аас доошгүй га газарт байгуулах	БОАЖГ, СДОАнги	2016-2020	ОНТөсөв	Цөлжилт, элсний нүүдэл, хөрсний доройтол тодорхой хэмжээгээр буурсан байна.
2	Төв суурин газрыг цэцэрлэгжүүлэх ажлыг жил бүр зохион байгуулж, ногоон байгууламжийн хэмжээг 3 дахин нэмэгдүүлж, арчлалт, хамгаалалтын дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх	БОАЖГ, СДОАнги, СЗД, ТҮА	2016-2020	ОНТөсөв	Ногоон байгууламжийн хэмжээ 3 дахин нэмэгдүүлсэн байна.
3	Цөлжилт, бэлчээрийн талхлалтыг сааруулах, гол горхи, булаг шандны урсацыг нэмэгдүүлэх зорилгоор мод тарих хөдөлгөөн өрнүүлэх	ХБХ, БОАЖГ, ХААЖДҮГ	2016-2020	ОНТөсөв	Бэлчээрийн даац нэмэгдэж, цөлжих үйл явц саарсан байна.

2.4.5. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөтгөж, газар болон газрын хэвлийг зохистой ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

1	Баян-Агт сумын Хануй, Цагаан гол, Шаргын нуур, Сайхан сумын Хунтын рашаан, Могод сумын Хульжийн рашаан, Хутаг-Өндөр сумын Их булгийн рашааны орчимд хамгаалалтын бүс	БОАЖГ, СЗД, Сав газрын захиргаа	2017-2018	ОНТөсөв	Байгаль экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалж, хамгаалалтын горим мөрдөгдөж эхэлсэн байна.
---	--	------------------------------------	-----------	---------	---

	тогтоож, орон нутгийн хамгаалалтад авах				
2	Түүх, соёл, байгалийн цогцолбор газрын судалгааг гаргаж, улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авч, мэдээллийн сүлжээнд хамруулах	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг нэмэгдсэн байна.
3	Улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авсан газар нутгийн хамгаалалтын дэглэмийг мөрдүүлж, тэмдэг, тэмдэглэгээ, мэдээллийн самбартай болгох	БОАЖГ	2017-2020	ОНТөсөв	Орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газруудын мэдээллийн санг бүрдүүлж, хууль бус үйл ажиллагаа хязгаарлагдсан байна.
4	Эвдэрсэн газрын тоо бүртгэлийн ажлыг зохион байгуулж, төв суурин газрын болон уул уурхайн олборлолт, зам, барилгын ажилд ашигласан, эзэнгүй орхигдсон газрыг ээлж дараатайгаар нөхөн сэргээх, хамгаалах	БОАЖГ	2017-2020	ОНТөсөв	Эвдрэлд орсон газрыг нөхөн сэргээж, байгалийн унаган төрхөд ойртсон байна.

2.4.6. Амьтан, ургамлын удмын санг хамгаалж, нөхөн сэргээх замаар өсгөн үржүүлэх, үр өгөөжийг дээшлүүлнэ.

1	Агнуурын бүс нутагт биотехникийн арга хэмжээ авч, ан амьтдын өсч, торних нөхцлийг бүрдүүлэх	БОАЖГ	2016-2020	ОНТөсөв	Биотехникийн арга хэмжээг чанартай, үр дүнтэй зохион байгуулна.
2	Гол мөрөн, нуур, цөөрмийг түшиглэсэн загас, шувуу, бусад төрлийн амьтдыг өсгөн үржүүлэх аж ахуй байгуулах санаачлагыг дэмжих	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Тодорхой нэр төрлийн амьтдын нөөц хамгаалагдсан байна.
3	Ургамлын тооллого, судалгаанд үндэслэн 2-оос доошгүй ховор, нэн ховор ургамлыг орон нутгийн хамгаалалтад явах	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Ховор ургамал хамгаалагдсан байна.
4	Ашиглалтын нөөцтэй зарим ургамлыг зохистой ашиглах, нэн ховор, ховор ургамлыг нөхөн сэргээх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	ХБХ, БОАЖГ, СЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Нэн ховор, ховор ургамлыг нөхөн сэргээх, үржүүлэх арга хэмжээ авагдсан байна.
5	Сумдад байгаль орчны хэсэг байгуулж, байгаль хамгаалагчдын ажиллах орчин, нөхцлийг сайжруулж, тоног төхөөрөмжөөр хангах	БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Хяналт шалгалтын ажил эрчимжиж, үр дүнд хүрсэн байна.

2.4.7. Ус, цаг уурын урьдчилсан мэдээний чанар шуурхай байдал, мэдээллийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг сайжруулна.

1	Сумдад цаг уурын автомат станцыг ээлж дараатайгаар сууриллуулах	УЦУОША	2017-2018	ОНТөсөв, Төсөл,	Цаг уурын ажиглалтын давтамж нэмэгдэж хүнээс шалтгаалах алдаа багасна.
---	---	--------	-----------	-----------------	--

				хөтөлбөр	
2	Ажиглалтын талбайн тусгай хэрэгцээний газрыг тодотгож, 100 метрийн радиуст хамгаалалтын бүс тогтоох	УЦУОША, ГХБХБГ	2016-2020	-	Монгол улсын УЦУОХШ-ний тухай хуулийн холбогдох заалтуудыг хэрэгжүүлсэн байна
3	Байгаль орчны шинжилгээний лабораторийг итгэмжлэлд хамруулж, шаардлагатай багажаар хангах, барилгын өргөтгөл барих, цэвэр бохирын шугамд холбох	ГХБХБГ, УЦУОША	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Лабораторийн хүчин чадал нэмэгдэж, шинжилгээний үр дүн, чанар дээшилнэ.
4	Тэшиг сумын Ус, цаг уур шинжилгээний өртөө, Орхон сумын Ус, цаг уурын харуулын ажлын байр барих, Сэлэнгэ сумын УЦУШ-ний өртөөний барилгад их засвар хийх	ГХБХБГ, УЦУОША	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Ажилчдын ажлын нөхцөл сайжирна.
5	Шаардлагатай тохиолдолд Цаг агаарт зориудаар нөлөөлж хур тунадас нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах	АЗДТГ, УЦУОША	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Таримал болон бэлчээрийн ургамлын ургалтыг сайжруулж, ой хээрийн түймэр гарахгүй байх нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2.5 Аялал жуулчлал:

Аялал жуулчлалыг эдийн засгийн үр өгөөжтэй, байгальд ээлтэй салбарын нэг болгон хөгжүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
2.5.1. Аялал жуулчлалын менежментийг сайжруулж, аялал жуулчлалыг эрчимтэй хөгжүүлэх арга замыг судлан тогтоож, жуулчдын сонирхол, хэрэгцээг хангахуйц арга барилыг нэвтрүүлнэ.					
1	Аймгийн хэмжээнд аялал жуулчлалын мэдээллийн төвийг байгуулж, жуулчдад мэдээлэл өгөх, сургалт, зуучлалын цогц үйлчилгээ үзүүлэх	АЗДТГ, БОАЖГ	2017-2018	ОНТөсөв	Жуулчдыг мэдээллээр хангаж орон нутгаа олон улсын хэмжээнд сурталчилна.
2	Аялал жуулчлалын салбарын зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, салбарын тулгамдсан асуудлыг тодорхойлж, шийдвэрлэх	АЗДТГ, БОАЖГ	2017-2020	ОНТөсөв	Салбарын бодлого, зорилт тодорхойлогдоно.
3	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийг түшиглэн, эко аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх	БОАЖГ, СЗД, ТХГНХЗ	2017-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн менежмент сайжирч, аялал жуулчлал хөгжинө.
4	Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт газруудыг тэмдэгжүүлэх, аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн болгох	БОАЖГ, СЗД, Музей	2017-2020	ОНТөсөв	Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалыг аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн болгож, жуулчдын тоог нэмэгдүүлсэн байна.

5	Улсын болон орон нутгийн авто зам дагуу аялагчдад зориулсан стандартад нийцсэн түр буудаллах цэгийг байгуулах, хувийн хэвшлүүдийг бодлогоор дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аялагчдын тав тухтай аюулгүй орчин бүрдсэн байна.
6	Амралт, рашаан сувиллын газруудын байгаль экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалан хамгаалах, аж ахуйн нэгжүүдийн нийгмийн хариуцлагыг нэмэгдүүлж, орчныг бохирдлоос хамгаалах	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД, ТХГНЗ	2017-2020	Хувийн хэвшил	Байгаль орчны сөрөг нөлөөллийг багасгана.
7	Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг гадаад, дотоодын зах зээлд тогтмол сурталчилж, жуулчдын тоог жил бүр нэмэгдүүлэх	ЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Гадаад, дотоодын жуулчдын тоо нэмэгдэж, салбарын хөгжил эрчимжинэ.
2.5.2. Байгалийн үзэсгэлэнт болон түүх, соёлын дурсгалт газар, рашаан сувилал, дэд бүтэц зэрэг давуу талаа түшиглэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлж, салбарын үйлчилгээний чанар стандартыг сайжруулж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.					
1	Орон нутгийн онцлог, зан заншлыг харуулсан бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах, нутгийн иргэдийг татан оролцуулж, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх	БОАЖГ, СЗД, ТХГНХЗ	2017-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Иргэдийн орлого нэмэгдэж, жуулчдад зориулсан бүтээгдэхүүн үйлчилгээний тоо нэмэгдэнэ.
2	Салбарын мэргэжлийн боловсон хүчний тоог нэмэгдүүлэх, ур чадварыг дээшлүүлэх ажлыг зохион байгуулах	БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аялал жуулчлалын салбарын үйлчилгээ, ажилчдын ур чадвар сайжирна.
3	Аяллын маршрутыг тодотгож, тусгай сонирхлын аяллыг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх, энэ чиглэлээр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД, ТХГНХЗ	2017-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Тусгай сонирхлын аялал жуулчлал хөгжинө.
4	Булган сумын "Цагаан суварга-Диваажин сүм"-ийг түшиглэсэн аялал жуулчлалын үйлчилгээ бий болгох	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр	Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалыг аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн болгож, үйлчилгээ өргөжсөн байна.
5	Хутаг-Өндөр сумын "Хангинахын шугуй"-н шагайн тойрмын эвент арга хэмжээг зохион байгуулах	НБХ, БОАЖГ,	2016-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Үндэсний спортыг хөгжүүлж, жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх, орон нутгаа сурталчилна.
6	"Айрагны баяр" уламжлалт арга хэмжээг эвент болгон хөгжүүлэх	НБХ, БОАЖГ,	2016-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшил	Жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх, орон нутгаа сурталчилна.

7	ОХУ-ын Буриад улсын Закамень аймагтай хамтран Эв модны наадмыг зохион байгуулах	ЗДТГ, БОАЖГ	2016-2020	ОНТөсөв	Хил орчмын улстай соёлын аялал жуулчлал өргөжсөн байна.
8	Баян-Агт сумын Шаргын нууранд мөсний шагайн харвааг түшиглэн жуулчдыг татах арга хэмжээг жил бүр зохион байгуулах	НБХ, БОАЖГ, БСГ	2017-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшил	Өвлийн аялал жуулчлал хөгжсөн байна.
9	Бугат, Хутаг-Өндөр, Хишиг-Өндөр, Тэшиг, Булган сумдад өвлийн амралтын төв, цанын бааз байгуулах хувийн хэвшлийн санаачилгыг дэмжих	АЗДТГ, БОАЖГ, СЗД	2017-2020	ОНТөсөв, Хувийн хэвшил	Өвлийн аялал жуулчлал хөгжих нөхцөл бүрдэнэ.
10	Аялал жуулчлалын салбарын бүтээгдэхүүний нөөц, үйлчилгээний газрын мэдээллийг шинэчилж, тохирлын үнэлгээг жил бүр хийж тогтмол хяналт тавих	БОАЖГ, СХЗХ, МХГ, СЗД	2016-2020	ОНТөсөв	Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүний тоо нэмэгдэж үйлчилгээний чанар сайжирна.

2.6 Төсөв, санхүүгийн бодлого:

Аймгийн төсөв, санхүүг хариуцлагатай, ил тод, үр ашигтай удирдаж, орон нутгийн хөгжлийг дэмжинэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
2.6.1 Татварын бааз суурийг өргөтгөх, татвар ногдуулах, хураах үйл ажиллагааг шинэ шатанд хүргэн төсвийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.					
1	Хуулиар тогтоосон эрхийн хүрээнд зарим төрлийн татварын хувь хэмжээг орон нутгийн онцлогт тохируулан тогтоож, татварын бааз суурийг нэмэгдүүлэн стандарт түвшинг хангаж ажиллах	АЗДТГ, ТХ	2016-2020	-	Татвар төлөгчийн тоог жил бүр 3 ба түүнээс дээш хувиар нэмэгдүүлж, төсвийн орлогын төлөвлөгөөг ханган ажиллана.
2	Орчин үеийн дэвшилтэт технологид суурилсан цахим тайлан, цахим мэдээлэл, лавлагааг бүрэн нэвтрүүлж, татвар төлөгч бүрт хүрсэн татварын цогц үйлчилгээ үзүүлж татвар төлөлтийг цахимжуулах	АЗДТГ, ТХ	2016-2020	-	Цахим татварын үйлчилгээ нэвтэрсэн байна.
3	Эрсдлийн удирдлагад суурилсан хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгосноор хяналт шалгалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, ТХ	2016-2020	-	Далд эдийн засаг бууран, төсвийн орлого нэмэгдэнэ.
2.6.2 Орон нутгийн төсвийн эх үүсвэрийг хамгийн оновчтой, үр ашигтай хуваарилж хэрэгжүүлэх, төсвийн ил тод байдлыг ханган ажиллана.					
1	Төсвийн төсөл боловсруулах, хэлэлцэн батлах, гүйцэтгэлийг зохион байгуулах, хянаж	АЗДТГ	2016-2020	-	Төсвийн үр ашиг дээшилж, төсөв ил тод болсон байна.

	үнэлэхэд иргэд, олон нийтийн оролцоог хангаж ажиллах				
2	Төсвийн төлөвлөлтийн нэгдсэн мэдээллийн систем нэвтрүүлэх	АЗДТГ	2016-2020	-	Төсвийн үр ашиг дээшилж, төсөв тунгалаг болсон байна.
3	Төсвийн үр ашиггүй зардлыг танаж, хэмнэлтийн горимд шилжүүлэх замаар төсвийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ	2016-2020	-	Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын дагуу үр ашигтай зарцуулна.
4	Тендер шалгаруулалтын ил тод байдлыг ханган, цахим мэдээллийн нэгдсэн систем нэвтрүүлэх	АЗДТГ	2016-2020	-	Төсвийн үр ашиг дээшилж, төсөв ил тод болно.
5	“Шилэн дансны тухай” хуулийн хэрэгжилтийг бүх шатанд хангаж ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	-	Төсвийн үр ашиг дээшилж, төсөв ил тод болно.

2.6.3 Нягтлан бодох бүртгэл, аудит, дотоод хяналтын тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэх, аж ахуйн нэгж байгууллагын бүртгэл хөтлөлт, тайлан гаргалтыг сайжруулах замаар төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, зарлагын хэмнэлтэд эерэг нөлөө үзүүлэх, бүх шатны удирдлагад санхүү эдийн засгийн оновчтой шийдвэр гаргахад арга зүйн туслалцаа үзүүлнэ.

1	ААНБ-д НББ-ийн хуулийн хэрэгжилтийг хангуулж, НББОУС нэвтрэлтийг эрчимжүүлж, бүртгэлийн ажилтны чадавхийг сайжруулна	АЗТТГ, СТСХ	2016-2020	-	НББ-ээр тавих хяналт сайжирна.
2	Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн хөрөнгө, өр төлбөр, орлого зарлага, хөтөлбөр, арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалтад санхүүгийн хяналт шалгалт хийж, үнэлэлт дүгнэлт, зөвлөмж гаргах, эрсдлийн удирдлагаар хангах чиглэлээр тухайн байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ, СХАА	2016-2020	-	Төсвийн хөрөнгийн ашиглалт, зарцуулалтад тавих хяналт сайжирна.
3	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санг ашиглан, хөрөнгийн ашиглалт, зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулж, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах	СТСХ, ОНӨГ	2016-2020	-	Нягтлан бодох бүртгэлээр тавих хяналт сайжирна.
4	Төрийн сангийн үйл ажиллагаанд дотоод хяналтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	-	Нягтлан бодох бүртгэлээр тавих хяналт сайжирна.

2.6.4 Санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлэхэд бүх талын зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын удирдамжаар хангана.

1	Арилжааны даатгалын компаниудын өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдэд учирч болох эрсдлийг бууруулах, даатгалын ач холбогдлыг	АЗДТГ	2016-2020	-	Аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдэд учирч болох эрсдэл буурч, даатгуулагчдын тоо нэмэгдсэн байна.
---	---	-------	-----------	---	--

	сурталчлан даатгуулагчдын тоог нэмэгдүүлэх ажлыг өргөжүүлэх				
2	Брокерийн компани, бичил санхүүгийн /банк бус санхүүгийн байгууллага, хадгаламж зээлийн хоршоо/ үйл ажиллагааг дэмжин ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	-	Санхүүгийн зах зээл тодорхой хэмжээгээр хөгжсөн байна.

ГУРАВ. ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖИЛ

Зам, тээвэр, эрчим хүч, мэдээлэл холбоо, барилгын салбарыг хөгжүүлж, орон нутгийн иргэдийн ая тухтай амьдрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
Зам, тээврийн чиглэлээр:					
3.1.1. Авто замын сүлжээг сайжруулж, зарим сумын төвийн авто замыг хатуу хучилттай болгоход улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөс гадна гадаадын хөрөнгө оруулагчид, дотоодын хувийн хэвшлийн оролцоо, хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.					
1	Булган-Орхон-Хишиг-Өндөр-Гурванбулаг чиглэлийн 133.7 км хатуу хучилттай авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг эхлүүлэх	АЗДТГ	2018-2020	Улсын төсөв /концесс/	Босоо тэнхлэгийн авто зам, замын байгууламж барилга угсралтын ажил эхэлсэн байна.
2	Аймаг, орон нутгийн авто замын сүлжээг сайжруулж, зарим сумын төвийн болон бусад чиглэлийн авто замыг ээлж дараатайгаар хатуу хучилттай болгох	АЗДТГ, СЗД	2017-2020	Улсын төсөв	Авто зам, замын байгууламж сайжирч, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал хангагдана
3	Тэшиг сумын далан багт Эгийн гол, Хутаг-Өндөр сумын Тээл багийн Далангийн аманд гатлага онгоц байрлуулах, Сэлэнгэ сумын Сэлэнгэ мөрний 437.02 метр урт төмөр бетон гүүрийг ашиглалтад оруулах	АЗДТГ, СЗД	2016-2017	ОНТөсөв	Гатлага онгоц суурилуулж, төмөр бетон гүүр ашиглалтад орсон байна.
4	Эрдэнэт-Хялганатын чиглэлийн авто замыг хатуу хучилттай болгох асуудлыг уулын баяжуулах Эрдэнэт үйлдвэртэй хамтран шийдвэрлэх	АЗДТГ, СЗД	2016-2020	Улсын төсөв	Тухайн чиглэлийн авто зам, замын байгууламж сайжирч замын хөдөлгөөний аюулгүй байдал хангагдана.
3.1.2. Аймгийн төвийн авто зам, замын байгууламжийг сайжруулах, нэвтрүүлэх чадварыг дээшлүүлэх, автомашины зогсоолыг шинээр барих ажлыг үргэлжлүүлнэ.					
1	Авто замын зураг төсөв бүхий ажлуудыг үргэлжлүүлэн хийх	АЗДТГ, СЗД	2016-2020	Улсын төсөв	Булган сумын авто замын нэвтрэх чадвар сайжирч, замын байгууламж, уулзвар, авто

					зогсоолын талбай нэмэгдэнэ.
2	Дашчойнхорлин хийд-Цагаан суваргатай холбох авто зам шинээр барих	АЗДТГ, СЗД	2017-2020	Улсын төсөв	Аялагч, жуулчдын ая тухтай зорчих нөхцөл бүрдэнэ.
3	Булган хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу авто зогсоолын хүчин чадлыг ээлж дараатай нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, АТТ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Аймгийн төвийн хөдөлгөөний нэвтрэх чадвар нэмэгдсэн байна.
4	Булган хотын төв зам дагуух орц, гарцууд дээр "Хүндэтгэлийн хаалга" хийх	АЗДТГ, Булган сум	2016-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Шинээр 2 хаалга барьж, 1 хаалгыг сэргээн засварлана.

3.1.3. Булган суманд нийтийн тээврийн үйлчилгээг тогтмолжуулж, алсын сумдад хүргэх шуудангийн үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлнэ.

1	Нийтийн зорчигч тээврийн "Авто вокзал"-ын барилга барих	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2019	Улсын төсөв	"Нийтийн зорчигч үйлчилгээний цогцолбор" ашиглалтад орсон байна.
2	Хөвсгөл-Булган-Улаанбаатар хооронд зорчих урсгалыг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, АТТ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Шинээр маршрут нээгдэж, үйл ажиллагаа тогтворжсон байна
3	Булган суманд нийтийн тээврийн автобусны үйлчилгээг тогтмолжуулах	АЗДТГ, СЗД, АТТ	2016-2020	ОНТөсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Нийтийн тээврийн автобусны үйлчилгээ тогтмолжсон байна.
4	Алсын сумдад хүргэх шуудангийн үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, СЗД, АТТ, ШҮГ	2016-2020	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Алсын сумдад хүргэх шуудангийн үйлчилгээний тоо нэмэгдсэн байна.

Эрчим хүчний чиглэлээр:

3.1.4. Аймгийн төв болон сумдад бий болох шинэ сууршлын бүсүүдэд эрчим хүчний асуудлыг шат дараатайгаар шийдвэрлэж, эрчим хүчний хангамж муутай, доголдолтой газруудад шинэчлэл хийж, сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг бий болгоно.

1	Булган сумын Дулааны станцыг үргэлжлүүлэн барьж, ашиглалтад оруулах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2017	Улсын төсөв, хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Байгаль орчны бохирдлол буурч, иргэдийн ая тухай амьдрах нөхцөл сайжирсан байна.
2	Аймгийн төв, сумдын эрчим хүчний хуучирсан, шугам сүлжээ, эрчим хүчний хангамж муутай, доголдолтой газруудад шинэчлэл хийх	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2020	Улсын төсөв	Эрчим хүчний найдвартай ажиллагаа хангагдана.
3	Дулааны станцын цахилгаан хангамжийг сайжруулан, нэг хэлхээ газрын кабелиар	АЗДТГ, ЭБЦТС, ТӨХК	2016-2017	Улсын төсөв	Дулааны цахилгаан станцын хэвийн үйл ажиллагаа хангагдана.

	аваарын нөөц цахилгаан эх үүсвэртэй болгох				
4	Зарим сумдын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг бетонон тулгуур бүхий СИП кабельд шилжүүлэх	АЗДТГ, ЭБЦТС, ТӨХК	2017-2020	Улсын төсөв	Эрчим хүчний найдвартай ажиллагаа сайжирна.
5	Сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг гудамж хорооллын гэрэлтүүлэгт ашиглаж, зарим төвлөрсөн багийг цахилгааны эх үүсвэртэй болгох	АЗДТГ, ЭБЦТС ТӨХК	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Гэр хорооллын амьдрах орчин сайжирч, цахилгааны эх үүсвэр нэмэгдэнэ.
6	Булган сумын орон сууцны айл өрхүүдийг ээлж дараатайгаар хэрэглээний халуун устай болгох	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2020	Улсын төсөв	Хэрэглэгчдийн сэтгэл ханамж нэмэгдэж, найдвартай ажиллагаа хангагдана.
Мэдээлэл, холбооны чиглэлээр:					
3.1.5. Хэрэглэгчдэд сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологийн гурвалсан болон шилэн кабелийн үйлчилгээ авах боломжийг бүрдүүлнэ.					
1	Өндөр хурдны сүлжээнд холбогдсон сумдын төрийн байгууллагууд болон аж ахуйн нэгж, айл өрхөд шилэн кабель хүргэж, интернетэд холбогдох боломжийг бүрдүүлэх	МТШХХГ, ХХЗХ	2016-2020	Улсын төсөв	Шилэн кабельд холбогдоогүй сумдын холбогдох хэрэглэгчид үйлчилгээ авсан байна.
2	Аймаг, сумын төвүүдэд болон томоохон суурин газрууд, нийтийн эзэмшлийн талбай, олон нийтийн газарт интернетэд холбогдох WI-FI орчныг нэмэгдүүлэх	МТШХХГ, ХХЗХ	2016-2020	Улсын төсөв	Аймаг, сумын төвүүдэд болон томоохон суурин газрууд, нийтийн эзэмшлийн талбай, олон нийтийн газарт интернетэд холбогдох WI-FI орчин нэмэгдсэн байна.
3	Өндөр хурдны телевизийн дохио дамжуулах "IPTV" технологи нэвтрүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологийн гурвалсан үйлчилгээ нэвтрүүлэхийг дэмжих	МТШХХГ, ХХЗХ	2016-2020	Улсын төсөв	Сүүлийн үеийн дэвшилтэт технологийн гурвалсан үйлчилгээ нэвтрүүлэх боломж бүрдсэн байна.
4	Үүрэн холбооны оператор компаниудад 4G технологи нэвтрүүлэх ажлыг дэмжих	МТШХХГ, ХХЗХ	2016-2020	Улсын төсөв	4G технологи нэвтэрсэн байна.
Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын чиглэлээр:					
3.1.6. Баригдаж дуусаагүй барилга байгууламжуудыг дуусгахад анхаарал хандуулж, орон сууцны хорооллыг байгуулж, иргэдийн амьдрах орчинг сайжруулна.					
1	Аймгийн төв болон сумдад баригдаж байгаа дуусаагүй барилга, байгууламжийг үргэлжлүүлэн барьж, ашиглалтад оруулах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Дуусаагүй барилгууд ашиглалтад орсон байна.
2	Орон сууц барихад дэмжлэг үзүүлж, 200-аас доошгүй айлын орон сууц ашиглалтад оруулах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	200-аас доошгүй айлын орон сууц баригдсан байна.

3	Аймаг, сумын төвүүдийн гэр хорооллын гудамж, нийтийн эзэмшлийн талбайг иргэдийн санаачлага, оролцоонд тулгуурлан гэрэлтүүлэг, тоглоомын талбайтай болгож, хаягжуулах, тохижилтын асуудлыг цогцоор шийдвэрлэх	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Гэр хороололын гудамжны өнгө үзэмж, хаягжилт сайжирч, иргэдийн санаачлага, оролцоонд тулгуурлан жишиг гудамж бий болгоно.
4	Аймгийн төвийн цэнгэлдэх хүрээлэнг шинэчлэх	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2019	Улс, ОНТөсөв	Өнгө үзэмж, багтаамж нэмэгдсэн байна.
5	Сумын төвүүдийг төвлөрсөн инженерийн байгууламж буюу дулаан хангамж, цэвэр, бохир усны сүлжээтэй болгох ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, ГХБХБГ	2016-2019	Улсын төсөв	Иж бүрэн инженерийн шугам сүлжээтэй болж, оршин суугчдын ажиллаж, амьдрах орчин сайжирна.
6	Үйлдвэржилтийн болон шинэ суурьшлын бүсүүдэд инженерийн дэд бүтэц байгуулах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Үйлдвэржилтийн болон шинэ суурьшлын бүсүүдийн цахилгаан, цэвэр усны хэрэгцээ хангагдана.
7	Булган сумын үерийн ус зайлуулах суваг, даланг шинэчлэх	АЗДТГ, ГХБХБГ, ОБГ	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Үерийн усны учирч болох эрсдлээс иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хамгаална.
3.1.7. Иргэдийн оролцоотой газар зохион байгуулалтын төлөвлөлт хийж, газрын нөөцийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зөв зохистой ашиглана.					
1	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Газар, ашиглах, хамгаалах асуудлыг оновчтой зохион байгуулна
2	Газрын шинэтгэлийн ажлыг эрчимжүүлж, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад газар эзэмшүүлэх ажлыг 20 хувиар, газрыг иргэн бүрт үнэ төлбөргүй өмчлүүлэх ажлыг 25 хувиар өсгөж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломжийг бий болгох	АЗДТГ, СЗД, ГХБХБГ	2017-2020	ОНТөсөв	Газар эзэмшүүлэх ажил 20 хувиар, өмчлүүлэх ажил 25 хувиар өссөн байна.
3	"Газрын кадастрын мэдээллийн сан"-г солбилцлын нэгдсэн тогтолцоонд шилжүүлж, "Лэнд менежер" программ хангамжийг нэвтрүүлэх	ГХБХБГ	2017-2018	ОНТөсөв	Газрын мэдээллийн сангийн баяжилтыг цаг алдалгүй хийж, иргэдэд нээлттэй болгоно.
4	Төвлөрсөн зам дагуух аймгийн хилийн цэсийг баталгаажуулж, Булган аймгийн газар нутгийг илэрхийлсэн самбаруудыг босгох, газрыг аялал жуучлал, худалдаа үйлчилгээ,	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2019	ОНТөсөв	Аялагч, жуулчид мэдээлэл авах, тэдний түр амрах нөхцөл бүрдэхээс гадна фермерийн аж ахуй хөгжинө.

	фермерийн зориулалтаар олгох асуудлыг шийдвэрлэх				
5	Газрын төлбөрийн орлогын зохих хувийг газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх болон газар зохион байгуулалтын бусад арга хэмжээнд зарцуулах асуудлыг жил бүр төлөвлөн баталгаажуулж, хэрэгжилтийг ханган ажиллах	АЗДТГ, ГХБХБГ	2017-2020	ОНТөсөв	Хуулийн хэрэгжилт хангагдана.

ДӨРӨВ. ЗӨВ ЗАСАГЛАЛ

Төрийн албаны уламжлал шинэчлэлийг хослуулан, шийдвэр гаргахад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж, хяналт шинжилгээ, дотоод аудит тогтмолжсон, эдийн засгийн үр өгөөжтэй гадаад харилцааг бэхжүүлэн, ИРГЭНДЭЭ ОЙР, МЭРГЭШСЭН, ТОГТВОРТОЙ ТӨРИЙН АЛБЫГ ТӨЛӨВШҮҮЛНЭ.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
4.1.1. Зөв бодлогыг үр дүнд хүргэхийг зорьж ажиллана.					
1	Иргэдийн санал, санаачлагаар дэмжигдсэн бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулах төслийн баг томилж ажиллуулах	АЗДТГ	2016-2020	-	Иргэдийн санал, санаачлагыг байнга сонсдог түүнийг хэрэгжүүлдэг төслийн баг ажиллаж хэвших
2	Орхон аймагтай хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулж, үр дүнг тооцож ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	-	Гэрээнд тусгагдсан ажлыг бүрэн хэрэгжүүлсэн байна.
3	Аймаг байгуулагдсаны 80 жилийн ойг тусгай төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулах	АЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Хандив тусламж	Тусгай төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулагдаж, ой тэмдэглэн өнгөрүүлсэн байна.
4	Анхдагч алдартнуудын ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх /Чин ван Ханддорж - 150, мэргэн сайд А.Амар – 130, Төр, нийгмийн зүтгэлтэн Д.Дамба – 110 жил, Ардын Хатанбаатар Магсаржав - 140 жил г.м/	АЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв, Хандив тусламж	Анхдагч алдартнуудаар бахархсан ажил зохион байгуулагдсан байна.
4.1.2. Төрийн албанд, ахмад үеийнхээ мэдлэг чадвар, дадлага туршлага, арга барил, хандлагыг тусган авч, ахмад, дунд, залуу үеийн 3 цагийн хэлхээсэнд хамтран ажиллана.					
1	Төрийн албанд ажиллаж байсан ахмад, дунд үе, залуучуудын төлөөллийн уулзалтыг жил бүр хийж, гарсан санал зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, ТАЗ	2016-2020	ОНТөсөв	Мэдлэг, чадвар, арга туршлага нэмэгдсэн байна.
2	Төрийн албанд шинэ бүтээлч санаачлагыг	АЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн албан хаагчийн шинэ, бүтээлч санааг

	уламжлалт арга барилтай хослуулан хэрэгжүүлэх				дэлгэрүүлж, орон нутагт хэрэгжүүлсэн байна.
3	Аймгийн Засаг даргын дэргэд орон тооны бус ахмадын зөвлөлийг байгуулах	АЗДТГ	2016	ОНТөсөв	Ахмадуудын санаа бодлыг үйл ажиллагаандаа тусгасан байна.
4.1.3. Засаг, захиргааны анхан шатны нэгж багийн хөгжлийг бүх талаар дэмжиж, бэхжүүлнэ.					
1	Хангал, Баяннуур, Рашаант, Булган сумын зарим багийг “Багийн хөгжлийн төв”-тэй болгох	Аймаг, сумын ЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Жишиг багт нийцсэн хөгжлийн төвүүд бий болж, иргэд үйлчлүүлэх таатай орчин бүрдэнэ.
2	Багийн ИНХ-ыг жилд 4-өөс доошгүй удаа зохион байгуулж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх	Сумын ЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Иргэдийн саналыг сонсдог, гарсан саналыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулдаг болно.
3	Багийн Засаг дарга, эмч, ИНХ-ын дарга, байгаль хамгаалагч нарын зөвлөгөөнийг жил бүр хийж, гарсан санал, уриалгыг анхан шатанд хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гаргаж ажиллах	АЗДТГ	2016-2020	ОНТөсөв	Зөвлөгөөнөөр гарсан саналыг хэрэгжүүлж үр дүнд хүрнэ.
4.1.4. Төрд тангараг өргөж, хариуцлага хүлээсэн бүх шатны төрийн албан хаагчдаа үнэнч шударга, ёс зүйтэй, тогтвор суурьшилтай, сэтгэл хангалуун ажиллаж, амьдрах орчин нөхцлийг бүрдүүлж, хүний нөөцийн бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлж, байгууллагын соёл, хандлагыг төлөвшүүлнэ.					
1	Төрийн албан хаагчдын “Хүний нөөцийн бодлого”-ыг боловсруулан, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	2017-2020	ОНТөсөв	Бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлсэн байна.
2	Төрийн албанд мэргэшсэн албан хаагчдыг бүрдүүлэх зорилгоор ажлын байрны үзлэг шалгалт хийж, ажил үүргийн хуваарийг оновчтой болгох	АЗДТГ	2016-2017	-	Төрийн албаны үйл ажиллагааны үр нөлөө нэмэгдсэн байна.
3	Төрийн байгууллага ажил, үйлчилгээний онцлогт тохирсон соёл, хандлагыг тодорхойлох	АЗДТГ	2016-2017	-	Төрийн байгууллагын үйлчилгээний соёл тодорхойлогдсон үйлчилгээг эрхэмлэсэн төрийн алба бий болсон байна.
4	Алслагдсан сумдад ажиллаж байгаа мэргэжлийн боловсон хүчнийг тогтвор, суурьшилтай ажиллуулах үүднээс гэрээ байгуулж, ажиллах нөхцөл боломжийг ханган, ажлын байр болон дотоод, гадаадын сургалтад хамруулж, мэдлэг боловсролоо дээшлүүлэх боломж нөхцлийг дэмжих	АЗДТГ	2017-2020	-	Чухал шаадлагатай мэргэжлийн судалгаатай болж, гэрээ байгуулах нөхцлийг бий болгосон байна.
5	Сумдын Засаг даргын Тамгын газрын барилгад	АЗДТГ,	2017-2020	Улс,	Төрийн албан хаагчдын ажиллах нөхцөл

	урсгал болон их засварыг үе шаттайгаар хийх	ГХБХБГ		ОНТөсөв	сайжирна.
4.1.5 Нутгийн удирдлагын байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдлыг хангаж, иргэдэд хүргэх мэдээллийг өргөжүүлж, цахим хэлбэрээр мэдээлэл, үйлчилгээ авах бололцоо, нөхцлийг сайжруулна.					
1	Төрийн байгууллагуудын цахим үйлчилгээг нэмэгдүүлэх, цахим мэдээллийг иргэдэд хүргэдэг шинэ арга барилыг бий болгох	АЗДТГ, төр, захиргааны байгууллага	2016-2017	-	Иргэд мэдээллийг хурдан шуурхай авдаг болно.
2	Төр, захиргааны байгууллагын удирдлагууд иргэддээ улирал тутам хийсэн ажлаа тайлагнаж, санал хүсэлтийг сонсдог графикт тогтолцоог хэвшүүлэх	АЗДТГ, төр захиргааны байгууллагууд	2016-2020	-	Төр нь иргэддээ ажлаа тайлагнадаг тогтолцоо хэвшинэ.
3	Аймгийн албан ёсны цахим хуудсыг шинэчилж, баяжуулах журмын хэрэгжилтийг сар бүр хангаж ажиллах	АЗДТГ, төр захиргааны байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Мэдээллийн хүртээмж сайжирна.
4	Төрийн үйлчилгээний “Нэг цэг”-үүдийг тогтворжуулж, Угтах үйлчилгээг нэвтрүүлэх	АЗДТГ	2017-2018	ОНТөсөв	Иргэдэд төрийн үйлчилгээг шуурхай хүргэнэ.
5	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудын үүсэл санаачлагыг дэмжин хамтран ажиллаж, нутгийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлж, сурталчлах мэдээллийн багтаамж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах	АЗДТГ, төр захиргааны байгууллага	2016-2017	ОНТөсөв	Мэдээллийн хүртээмж нэмэгдэнэ.
4.1.6 Аливаа шийдвэр гаргахдаа иргэд, олон нийтийн саналыг авч, нийгмийн бүлгүүдийн оролцоонд тулгуурлаж, олонхийн эрх ашгийг дээдэлсэн зөв бодлого гаргаж, хэрэгжүүлнэ.					
1	Хөтөлбөр, төсөл боловсруулахдаа иргэний танхимаар хэлэлцүүлж хэвшүүлэх	АЗДТГ, Төрийн байгууллагууд	2016-2020	-	Шийдвэр гарах түвшинд иргэдийн оролцоо нэмэгдэнэ.
2	Иргэний нийгмийн байгууллагууд, төрийн бус байгууллагууд, иргэдийн сайн дурын нөхөрлөл, бүлгүүдийн үүсгэл санаачилгыг дэмжиж, төрийн зарим чиг үүргийг тэдгээрээр төлөөлүүлэн гүйцэтгүүлэх замаар төвлөрлийг сааруулах	Төр, иргэний нийгмийн байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Төр, иргэний түншлэл сайжирсан байна.
4.1.7. Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүнг бодлого боловсруулах, төлөвлөлтийн явцад тусгах, ашиглах чадавхийг бүх шатны байгууллагад бий болгон олон нийтийн оролцоог хангах, санхүүжүүлэх арга замыг тодорхойлон, үр дүнд суурилсан хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг тогтмолжуулж, үр нөлөөг дээшлүүлнэ.					
1	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүнг бодлого төлөвлөлтийн шатанд тусгах, бодлогын	АЗДТГ, Төрийн	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж, төлөвлөсөн бодлогын хэрэгжилт сайжирна.

	нөлөөллийн үнэлгээ хийх, ашиглах чадавхийг бүх шатны байгууллагад бий болгох	байгууллагууд			
2	Үр дүнд суурилсан хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний арга ажиллагааг төр, төсвийн байгууллагуудад нэвтрүүлэх, цахим тайлангийн үйл ажиллагааг жигдрүүлэх	АЗДТГ, Төрийн байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн бодлогын чанар хүртээмж сайжирна.
3	Бодлого төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналтын бүх үе шатанд олон нийтийн оролцоог хангах, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, санхүүжүүлэх арга замыг тодорхой болгох	АЗДТГ, Төрийн байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн бодлого олон нийтэд нээлттэй болж, төрийн бодлогод олон нийтийн гүйцэтгэх үүрэг, оролцоо сайжирч, итгэл үнэмшил нэмэгдсэн байна.
4	Аймаг, сумын хэмжээнд төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийн талаарх хэрэглэгчийн үнэлгээг цахим хэлбэрээр авах, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний үр дүнг иргэд олон нийтэд хүргэх арга зүйг сайжруулах	АЗДТГ, Төрийн байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж, төлөвлөсөн бодлогын хэрэгжилт сайжирна.
5	Хэрэглэгчийн үнэлгээг судалгаа, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний чиглэлээр ажилладаг мэргэжлийн болон төрийн бус байгууллагаас ажлын туршлага, хүний нөөцийн хүчин чадал зэргийг харгалзан сонгон шалгаруулж хийлгэх	АЗДТГ, Төрийн байгууллагууд	2016-2020	ОНТөсөв	Төрийн бодлого олон нийтэд нээлттэй болж, төрийн бодлогод олон нийтийн гүйцэтгэх үүрэг, оролцоо сайжирна.

4.1.8. Гадаад харилцааг өргөжүүлж шинэ шатанд гарган, бизнес эрхлэгчдийг холбож өгнө.

Уламжлалт харилцаат

1	ОХУ-ын Буриад улсын Улаан-Үд хот, Закамень аймагтай боловсрол, эрүүл мэнд, спорт, хөдөө аж ахуй, байгаль орчин, нийгмийн аюулгүй байдлын чиглэлээр хамтран ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ, ХХААГ	2016-2020	-	Эдийн засгийн үр ашигтай гадаад харилцааг хөгжүүлнэ.
2	БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Улаанхад хоттой Хөдөө аж ахуй, байгаль орчны салбарт хамтран ажиллах	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	-	Хамтын ажиллагаа хөгжсөн байна.
3	БНСУ-ын Дэгү хотын Дунгу дүүрэгтэй боловсрол, эрүүл мэнд, спорт, хөдөө аж ахуй, байгаль орчны чиглэлээр хамтран ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ, ХХААГ	2016-2020	-	Хамтын ажиллагаа хөгжсөн байна.
4	Турк улстай эдийн засаг, нийгэм, хөдөө аж ахуй, байгаль орчны салбарын чиглэлээр хамтран ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ ХХААГ	2016-2020	-	Хамтын ажиллагаа хөгжсөн байна.
5	Гадаад харилцааг өргөжүүлэх чиглэлээр Зүүн	АЗДТГ	2016-2020	-	Хамтын ажиллагаа хөгжсөн байна.

	хойд Азийн бүс нутгийн засаг захиргаадын холбоотой хамтран ажиллах				
Шинээр харилцаа тогтоох					
6	ОХУ-ын Красноярск мужтай эдийн засаг, нийгэм, хөдөө аж ахуй, байгаль орчны салбарын чиглэлээр хамтарч ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ, ХХААГ	2016-2020	-	Эдийн засгийн үр ашигтай гадаад харилцааг хөгжүүлнэ.
7	Европын өндөр хөгжилтэй Холбооны бүгд найрамдах Герман, Бүгд найрамдах Австри улсуудтай эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчны салбарт хамтран ажиллах, нөхцлийг судлах	АЗДТГ, ХХААГ	2016-2020	-	Эдийн засаг, Нийгмийн салбарын хамтын ажиллагаанд ахиц гарсан байна.
8	Азийн өндөр хөгжилтэй Япон улстай хөдөө аж ахуй, эрүүл мэнд, боловсрол, байгаль орчны салбарын чиглэлээр хамтарч ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ, ХХААГ	2016-2020	-	Эдийн засаг, Нийгмийн салбарын хамтын ажиллагаанд ахиц гарсан байна.
9	АНУ-тай боловсрол, эрүүл мэнд, байгаль орчны салбарын чиглэлээр хамтарч ажиллах	АЗДТГ, БСУГ, ЭМГ	2016-2020	-	Эдийн засаг, Нийгмийн салбарын хамтын ажиллагаанд ахиц гарсан байна.

ТАВ. ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙ, БАТЛАН ХАМГААЛАХ, АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ

Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, нийтийн албаны ёс зүйг өндөржүүлэн, олон нийтийн эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх замаар төрийн албаны сахилга хариуцлагыг дээшлүүлнэ. Хууль хяналтын болон үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, иргэний аюулгүй АМЬДРАХ ОРЧНЫГ БҮРДҮҮЛЭХ зорилгоор эрсдэлд суурилсан удирдлага, шуурхай бэлэн байдлыг хангана.

Д/д	Гүйцэтгэх ажил	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Хөрөнгийн эх үүсвэр	Хүрэх үр дүн
5.1.1 “Бүх нийтийн эрх зүйн боловсрол” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, сум байгууллагад эрх зүйч мэргэжилтэн, иргэний эрх зүйн хөтөч бэлтгэн, хууль зүйн туслалцааг иргэд, байгууллагад үзүүлэх					
1	Сум, байгууллагуудад төрийн захиргааны асуудал хариуцсан мэргэжилтнийг эрх зүйн ажилтнаар, багийн иргэдийн нийтийн хурлын дарга нарыг “Эрх зүйн хөтөч”-өөр бэлтгэх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Иргэнд хууль зүйн туслалцааны үйлчилгээ ойртоно.
2	Тусгайлан бэлтгэсэн гарын авлага, сэдвийн дагуу сум, баг, байгууллагад эрх зүйн зайны сургалтыг зохион байгуулах	Сумын ЗДТГ, ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр	Нэгэн зэрэг олон оролцогчтой сургалтыг зохион байгуулдаг болно.
3	Сонин, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, цахим орчинг ашиглан хууль сурталчлах	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Эрх зүйн мэдээлэл иргэдэд ойр болно.
4	“Хэрэглэгчийн боловсрол” төвийн үйл	ХЭЗХ,	2016-2020	ОНТөсөв	Хэрэглэгчийн боловсрол дээшилсэн байна.

	ажиллагааг дэмжин, хэрэглэгчийн гомдлыг шийдвэрлэх	ТББ			
5	Хуульчийн мэргэжлийн холбоо, өмгөөлөгчдийн зөвлөлтэй хамтран, иргэдэд хууль зүйн үнэ төлбөргүй туслалцаа үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Сумын ЗДТГ ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Иргэд хууль зүйн туслалцаа авах боломж бүрдэнэ.
6	Хүний эрхийн боловсрол олгох сургалт, судалгаа, мэдээллийн арга хэмжээг төрийн болон ТББ-тай хамтран зохион байгуулах	ХЭЗХ		ОНТөсөв	Хүний эрхий мэдлэг хандлага нэмэгдэнэ.
5.1.2 Байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөлт, хэрэгжилтийг сайжруулж хяналт тавих, байгууллагын шударга түвшний үнэлгээг нэмэгдүүлэх					
1	Сум, байгууллагын авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөлтүүдийн хэрэгжилтэд хяналт үнэлгээ хийх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	ТБ-ын шударга байдлын үнэлгээ өссөн байна.
2	Сум, байгууллагын шударга түвшний үнэлгээг олон нийтийн оролцоотой хийх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Хөндлөнгийн үнэлгээ хийгдэж хэвшинэ.
3	Олон нийтэд авлига, ашиг сонирхлын зөрчил болон авлигын шалтгаан нөхцөлд хийсэн судалгааны дүнд үндэслэсэн сургалт мэдээллийг хийх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Олон нийт авлигын эсрэг ойлголт хандлагатай болно.
4	Нутгийн удирдлагын байгууллагын шийдвэрт судалгаа хийж, шийдвэрийн системчлэл хийх	ХЭЗХ	2016-2017	ОНТөсөв	Шийдвэрийн уялдаа холбоо сайжирна
5.1.3 Нийтийн хэв журам хамгаалах, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг иргэд, олон нийт, аж ахуйн нэгж байгууллагын оролцоонд түшиглэн зохион байгуулж, хяналт, хамгаалалтын үйл ажиллагаанд мэдээллийн технологи нэвтрүүлэхийн зэрэгцээ тодорхой төрлийн гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.					
1	Булган сумын нийтийн эзэмшлийн зам талбай, уулзвар гарц болон улсын чанартай авто замын хяналтын постуудыг камераар тоноглох	ХЭЗХ, ЦГ	2017 -2020	ОНТөсөв	Гэмт хэргийн шуурхай илрүүлэх боломж бүрдэнэ.
2	Шатахуун түгээх станц болон онцгой барилга объектууд, олон нийтийн үйлчилгээний заал бүхий аж ахуйн нэгжүүд, төр, төсвийн байгууллагуудын дунд орчин тойрноо хяналтын камераар тоноглох хөдөлгөөн өрнүүлэх	ЦГ, СХЗХэлтэс, иргэн, ААН	2017	Сумын Засаг дарга, иргэн, ААН	Урьдчилан сэргийлэх, аюулгүй байдлыг хангах нөхцөл бүрдэнэ.
3	Зарим сумдыг хяналтын камерын системтэй болгох	ЦГ, Сумын ЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Бүх сумын төв камерын хяналтын системтэй болно

4	Тодорхой төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр “Хөршийн хяналт”, “Урамшилт эргүүл” зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	ЦГ, Сумын ЗД	2017-2020	ОНТөсөв	Тухайн төрлийн гэмт хэрэг буурна.
5	Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэрэг, малын хулгайн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор аймгийн хэмжээнд “Хяналт шийдвэрлэлт” арга хэмжээ болон бүсийн хамтарсан уулзалт, зөвлөгөөнийг зохион байгуулах	ХЭЗХ, ГХУСАСЗ, сумын Засаг дарга	2016-2020	ОНТөсөв, ГХУСС	Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэргийн илрүүлэлт, шийдвэрлэлт өснө.
6	Мал хулгайлах гэмт хэрэг, Байгаль хамгаалах журмын эсрэг гэмт хэргийн эрсдэл ихтэй “Нэг сум”, “Нэг баг”-ийг сонгон иргэд, малчдын оролцоотой урьдчилан сэргийлэх аргачлалыг нэвтрүүлж үр дүнг тооцох	ХЭЗХ	2016-2018	ОНТөсөв, ГХУС сан	Иргэд, малчдын оролцоотойгоор үр дүнд хүрсэн туршлага, аргачлал бий болно.
7	Хутаг-Өндөр суманд Замын хяналтын постыг барьж, шаардлагатай сумдыг хурд хэмжигч багажтай болгох	ЦГ	2017-2018	ОНТөсөв	Зам тээврийн хэрэг, ослын гаралт буурсан байна.
8	Орон нутгийн чанартай авто замын уулзваруудад тэмдэг, тэмдэглэгээ тавьсан ажлыг үргэлжлүүлэх, боловсронгуй болгох	ЦГ, Сумын Засаг дарга	2017-2018	Онцгой комисс	Иргэдэд эрсдэл учрахаас сэргийлнэ.
9	Булган сумын 6-р баг дахь Шунхлайн ШТС-ын гурван замын уулзварт хөдөлгөөн зохицуулах гэрлэн дохио суурилуулах	ЦГ	2017- 2018	ОНТөсөв	Эрсдэлгүй орчин бүрдэнэ.
10	“Эрүүл ирээдүй” дэд хөтөлбөрийг баталж, ТББ-ын оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ. Гүйцэтгэгчийн урьдчилан сэргийлэх сургалт, нөлөөллийн ажлын үр дүнг хөндлөнгийн үнэлгээгээр үнэлэх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр	Хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх, нийгэмшүүлэх арга хэмжээ хийгдсэн байна.
11	Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг ТББ-аар гүйцэтгүүлэх	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв, Төсөл хөтөлбөр	Урьдчилан сэргийлэх ажил үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэнэ.

12	Хүний эрхийн зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсоох, арилгах арга хэмжээг зохион байгуулах	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Хүний эрхийн нөхцөл байдал сайжирна.
5.1.4 Хууль хяналт, үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын үйл ажиллагааг хуулийн дагуу дэмжиж /шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл, ажиллах нөхцөл/, хууль сурталчлах, гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хамтран ажиллаж иргэдийн “АЮУЛГҮЙ АМЬДРАХ ОРЧИН”-ыг бүрдүүлнэ.					
1	Хууль зүйн салбарын байгууллагуудын нээлттэй хэлэлцүүлэг, хамтарсан эрх зүйн сургалтыг сум, багт зохион байгуулах	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Иргэдийн хууль, эрх зүйн мэдлэг сайжирна.
2	Байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааг тогтмол хянаж шалгах	МХГ	2016-2020	Байгаль хамгаалах сан	Байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл багасна.
3	Хүн амын хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, орон тооны бус зөвлөлийг чадавхжуулж, үйл ажиллагааг өргөжүүлэх	МХГ	2016-2020	ОНТөсөв	Хүнсний аюулгүй байдал хангагдана.
4	Шүүхийн шинжилгээний албаны үйл ажиллагааг бэхжүүлж, лабораторийн байр, шуурхай албанд хэрэглэгдэх тусгай зориулалтын техник хэрэгсэлтэй болоход дэмжлэг үзүүлэх	ХЭЗХ, ШША	2017	Улс, ОНТөсөв	Ажлын орчин нөхцөл сайжирсан байна.
5	Хаягжуулалтын тухай хуулийг хэрэгжүүлж, иргэний бүртгэлийн хаягийн өөрчлөлт хийх	УБХ	2016-2017	Улс, ОНТөсөв	Иргэний хаягийн бүртгэлийн давхардал, хийдэл арилна.
6	Зарим байгууллагуудын байрны асуудлыг шийдвэрлэж, үйлчилгээний нөхцлийг сайжруулах	УБХ, ШША, ЦГ, МХГ,	2016-2017	Улс, ОНТөсөв	Хөдөлмөр хамгаалал, хүний эрхийн нөхцөл сайжирна.
7	Улсын бүртгэлийн үйлчилгээнд мэдээллийн технологи, программ хангамжийг нэмэгдүүлж, Эд хөрөнгийн эрхийн бүртгэлийн архивыг цахим архивт шилжүүлэх	УБХ	2017-2018	Төсөл хөтөлбөр	Улсын бүртгэлийн бүх төрлийн үйлчилгээний шуурхай байдал нэмэгдэнэ.
8	Цагдаагийн газрын төв, хөдөөгийн тасгуудыг ажлын шаардлага хангасан автомашинаар хангахад дэмжлэг үзүүлэх	ЦГ, Сумын Засаг дарга	2017	Улс, ОНТөсөв	Цагдаагийн албаны шуурхай байдал хангагдана.
9	Цагдаагийн газрын өргөтгөл, гадна фасад, сантехникийн их засвар, нийтийн байрны сантехникийг засварлах ажлыг дэмжих	ЦГ	2017-2020	Улс, ОНТөсөв	Ажлын орчин нөхцөл сайжирсан байна.
10	Цагдаагийн хэсгийн байцаагч болон мөрдөн байцаагч нарыг шаардлагатай тоног	ЦГ	2017-2018	Улс, ОНТөсөв	Хэргийн илрүүлэлт болон ажиллах нөхцөл сайжирна.

	төхөөрөмжөөр үе шаттай хангах				
11	ШШГБ-уудад хүмүүжиж байгаа иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг бодлогоор дэмжих, үйлдвэрлэлд ажиллуулах	ХЭЗХ, ШШГА, Хорих анги	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Хөдөлмөр эрхлэх боломж нэмэгдэж хүний эрх хангагдана.
12	Хилчдийн ажиллах нөхцлийг сайжруулах, хил хамгаалалтын үйл ажиллагааг дэмжих	ХЭЗХ	2016-2020	ОНТөсөв	Хилчдийн ажиллах нөхцөл сайжирна.
13	Төрийн архивын тасгийн байрыг стандартад нийцүүлэн тохижуулах, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр хангах	Төрийн архивын тасаг	2016-2017	ОНТөсөв	Ажиллах нөхцөл, хөмрөгийн аюулгүй байдал хангагдана.
14	Төрийн архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагаанд мэдээллийн технологи нэвтрүүлж, цахим архивт шилжүүлэх	Төрийн архивын тасаг	2016-2020	Улс, ОНТөсөв	Цаасан суурьтай баримтыг цахим хэлбэрт шилжүүлж дуусна.
5.1.5 Төрийн цэргийн бодлогын хүрээнд батлан хамгаалах бодлого, зорилтыг орон нутагт хэрэгжүүлж, эцэг-эх, цэрэг-дайчид, төр захиргааны байгууллагын холбоог нэмэгдүүлж, ирээдүй болсон хүүхэд залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлнэ.					
1	Цэргийн жинхэнэ алба болон гэрээт цэрэг, цэргийн дүйцүүлэх албаны үйл ажиллагааг зохион байгуулах	ЦШ	2016-2020	ОНТөсөв	Монгол Улсын Үндсэн Хуулиар хүлээсэн иргэний цэргийн үүргээ биелүүлнэ.
2	Аймгийн дайчилгаа удирдлагын байрыг тохижуулж, дайчилгааны даалгаврыг хэрэгжүүлэн, бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүний сургалтыг орон нутагт зохион байгуулах	ЦШ	2016-2020	Улсын төсөв	Аймгийн дайчилгааны төлөвлөгөөний хэрэгжих нөхцөл бүрдэнэ.
3	Иргэн-цэргийн харилцааг бэхжүүлж, хүүхэд залуучуудын дунд цэрэгжсэн тоглолт, спорт урлагийн тэмцээн зохион байгуулж, цэрэг, эх оронч үзэл төлөвшүүлэх	ЦШ	2016-2020	ОНТөсөв	Цэрэг эх оронч үзэл төлөвшиж, цэргийн алба хаах сонирхол нэмэгдэнэ.
5.1.6 Байгалийн аюулт үзэгдэл, болзошгүй гамшгийг тандан судлах, урьдчилан мэдээлэх тогтолцоог орон нутагт бүрдүүлж, гамшгийн эрсдэл, эмзэг байдал, хохирлыг бууруулах зорилгоор олон нийтэд тулгуурласан удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэн гамшигтай тэмцэх чадавхийг бэхжүүлнэ.					
1	Орон нутгийн гамшгаас хамгаалах чадавхийг сайжруулж сургалт, сурталчилгааг тогтмол зохион байгуулах	ОБГ	2016-2020	ОНТөсөв	Гамшгаас хамгаалах бэлэн байдал хангагдана.
2	Сумдын объектын гал унтраах техник тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, галын сайн дурын бүлгэмийг томилгоожуулан ажиллах	ОБГ	2016-2020	ОНТөсөв	Орон нутагт гарсан объектын гал түймрийн хохирлын хэмжээ багасна.

3	Гал сөнөөгч, аврагч нарын ажил үүрэг гүйцэтгэх нөхцлийг сайжруулах зорилгоор спорт, сургалтын төвийн барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулахад дэмжлэг үзүүлэх	ОБГ	2016-2017	ОНТөсөв	Гал сөнөөгч, аврагч нарын ур чадвар сайжирч, бэлэн байдал сайжирна.
4	Аймгийн Онцгой комиссын чадавхийг сайжруулж, хүч хэрэгслийн нөөцөд техник тоног төхөөрөмж авч, болзошгүй гамшгийн үед бэлэн байдлыг хангах	ОБГ	2016-2020	ОНТөсөв, Гамшгаас хамгаалах сан	Аймгийн Онцгой комиссын болзошгүй эрсдлийн үед ажиллах чадвар сайжирна.

ТОВЧИЛСОН НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР

АЗХ – Аймгийн Залуучуудын холбоо
АЭХ - Аймгийн эмэгтэйчүүдийн холбоо
АНЭ - Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг
АЗДТГ -Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар
ТЗУХ -Төрийн захиргааны удирдлагын хэлтэс
ХЭЗХ - Хууль, эрх зүйн хэлтэс
ХОХБТХ - Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хэлтэс
НБХ - Нийгмийн бодлогын хэлтэс
СТСХ - Санхүү, төрийн сангийн хэлтэс
ХШҮДАХ -Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын хэлтэс
ЦШ - Цэргийн штаб
БОАЖГ - Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар
БТСГ - Биеийн тамир, спортын газар
БСУГ - Боловсрол, соёл, урлагийн газар
ГХБХБГ - Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар
ГБХЗХГ - Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар
МХГ - Мэргэжлийн хяналтын газар
ОБГ - Онцгой байдлын газар
ОНӨГ - Орон нутгийн өмчийн газар
СХАА - Санхүүгийн хяналт, аудитын алба
СХЗХ - Стандарт, хэмжил зүйн хэлтэс
СХ - Статистикийн хэлтэс
ТХ - Татварын хэлтэс
УБХ - Улсын бүртгэлийн хэлтэс
УЦУОША -Ус, цаг уур, орчны шинжилгээний алба
ХХҮГ - Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар
ХХААГ - Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар
ЦГ - Цагдаагийн газар
ШШГА - Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх алба
ШША - Шүүхийн шинжилгээний алба
ЭМГ - Эрүүл мэндийн газар
ЭМНДХ – Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын хэлтэс

“ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЧ” ХӨТӨЛБӨРИЙН ДЭД ХӨТӨЛБӨР, БОЛОВСРУУЛАХ БОДЛОГО

Д/д	Хэрэгжүүлэх, /боловсруулах/ хөтөлбөр	Хөрөнгийн эх үүсвэр
Дэд хөтөлбөр		
1	“Амжилтын галт тэрэг”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
2	“Оюунлаг Булган”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
3	“Эрүүл мэндийн боловсрол - Настны эрүүл мэнд”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
4	“Монгол нум сум”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
5	“Уртын дуу-Морин хуур”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
6	“Эрүүл ирээдүй”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
7	“Бүх нийтийн эрх зүйн боловсрол”	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
Боловсруулах бодлого		
1	Эрүүл мэндийн салбарын “Хүний нөөц”-ийн бодлого	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
2	“Соёл, урлаг”-ийн бодлого	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
3	“Ногоон хөгжлийн хэтийн зорилт”-ын бодлогын баримт бичиг	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр
4	Төрийн албаны хүний нөөцийн бодлого	Улс, ОНТөсөв, Төсөл, хөтөлбөр

